

GRONINGEN

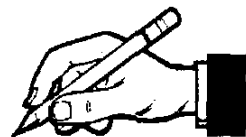
AFDELINGSORGAAN
NEDERLANDSE
GENEALOGISCHE
VERENIGING
AFDELING GRONINGEN
2014 JAARGANG 21

<http://groningen.ngv.nl>

Woord vooraf

Gert Zuidema, voorzitter

Hoewel het in bestuurlijk opzicht dit jaar binnen de NGV niet bepaald een rustig jaar was, gaat het gewone speurwerk naar voorouders en familieleden rustig door. In dit nummer van ons blad ziet u daarvan het resultaat en de keuze die de redactie heeft gemaakt.

Als u of andere geïnteresseerden later de inhoud van dit blad of voorgaande nummers wilt lezen pakt u het uit de kast of gaat naar een bibliotheek. Hoe zit het eigenlijk met de publicaties op het “world wide web” van lang geleden? Zijn ze nog via Google of andere zoekmachines te vinden? Om allerlei redenen verdwijnen websites met vaak interessante informatie en niet iedereen biedt een bestand aan een archief of bibliotheek aan als men er daar al ruimte voor heeft. Interessante websites onder de favorieten zetten zoals Antonia Veldhuis ons terecht aanraadt is prima, zolang de computer niet crasht en u van alle bestanden en favorieten een backup hebt. Zo niet, dan kunt u weer opnieuw beginnen te zoeken. Er is veel via de zoekmachines te vinden, maar er is ook veel afgeschermd, zodat u zelf al die websites moet opzoeken waar voor u misschien relevante informatie te vinden is. Bovendien moet u ze steeds opnieuw bezoeken, want er komen regelmatig nieuwe gegevens bij. Aan het maken van boeken komt geen eind, maar aan het maken en updaten van websites ook niet. Misschien denkt u ook wel: “Hoe houdt een mens het allemaal bij”.

Als u gaat helpen met indexeren (zie de oproep) vindt u misschien wel een aanknopingspunt voor uw eigen familieverhaal of informatie over een bijzondere voor- of achternaam. De artikelen van Petronella Elema, Klaas Niemeijer en Kees van Straten zijn hiervan mooie voorbeelden.

In dit verband wil ik u graag attenderen op het weblog van Harry Perton onder de fraaie naam “Groninganus” (iemand die uit Groningen komt) met informatie over stad en provincie en allerlei Groningers. Te vinden onder <http://groninganus.wordpress.com/>. U staat verbaasd over wat hier allemaal in staat. Met zo’n weblog hoeft u niet te wachten met publiceren tot de volgende GroninGEN maar als u maar af en toe wat te melden hebt, stuur uw artikel dan maar naar de redactie.

Evenals in voorgaande jaren organiseren wij in het voorjaar weer gezamenlijke lezingen, nu met het thema “Vorst en Volk” in het kader van 200 jaar Koninkrijk. Hierbij werken wij ook samen met het IVAK in Delfzijl en het Veenkoloniaal Museum in Veendam. In Delfzijl zijn er activiteiten rondom “De laatste vriend van Napoleon” en in Veendam over “De erfenis van Napoleon”. Via onze websites houden wij u op de hoogte en wij sturen u voorafgaande aan een lezing een e-mail met nadere informatie en ter herinnering.

We hopen dat u in 2014 veel informatie over uw families en hun geschiedenis zult vinden en waar mogelijk willen we u daarbij graag helpen.

Namens bestuur, redactie en medewerkers wens ik u graag goede en fijne feestdagen toe en een gezond en voorspoedig 2014.

Afdelingsprogramma

Alle afdelingsbijeenkomsten in deze periode vinden plaats in de **Groninger Archieven, Cascadeplein 4 te Groningen**, in het verlengde van het Hoofdstation tussen het Emmaviaduct en het Hoornsediep; vijf minuten lopen vanaf bus- en NS-station. Toegang is gratis.

Voorjaar 2014 organiseren de NGV-afdeling Groningen, de cultuurhistorische vereniging Stad en Lande en het RHC Groninger Archieven weer een aantal **gezamenlijke lezingen** met als thema **“Vorst en Volk”** in het kader van 200 jaar Koninkrijk. De sprekers en de precieze data van de lezingen en eventuele andere activiteiten zullen binnenkort verschijnen op de websites van de organisatoren.

Dinsdag 6 mei 2014 (datum onder voorbehoud; controleer t.z.t. op onze website)

Aanvang : 19.30 uur (vanaf 19.15 uur verzamelen in de hal)

Thema : **Afdelings-Leden-Vergadering**

Agenda :

- 1 Opening en vaststelling van de agenda.
- 2 Mededelingen.
- 3 Notulen Afdelings-Leden-Vergadering van 12 november 2013.
- 4 Jaarverslag van de afdeling over het jaar 2013.
- 5 Financieel verslag van de penningmeester: rekening 2013.
- 6 Verslag kascommissie en benoeming nieuwe leden kascommissie.
- 7 Bestuursverkiezing. Aftredend zijn penningmeester Henk Boels en secretaris Harry Timmer. Ook leden van de afdeling kunnen kandidaten voor het bestuur voordragen. Kandidaatstellingen dienen uiterlijk één week voor deze vergadering schriftelijk en ondertekend door tenminste vijf leden ter kennis van de secretaris te worden gebracht.
- 8 Benoeming afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde naar de Algemene Vergadering van de NGV
- 9 Algemene Vergadering (AV): terugblik op de AV van 30 november 2013, voorbereiding op de AV van 17 mei 2014.
- 10 Wat verder ter tafel komt.
- 11 Rondvraag en Sluiting.

De agendastukken worden op de Afdelings-Leden-Vergadering ter inzage gelegd.

U kunt zich ook op deze vergadering voorbereiden door de stukken van te voren telefonisch, schriftelijk of per e-mail aan te vragen bij de secretaris dhr. H.J. Timmer, e-mail: secretaris@groningen.ngv.nl.

Maak uw collectie/verzameling compleet

Het is nog steeds mogelijk om de **kwartierstatenboeken** deel 2 en 3 aan te schaffen. Daarnaast is van deel 1 een cd-rom gemaakt aangezien het boek van deel 1 uitverkocht is. Het zijn prachtige boeken en cd-rom vol genealogische gegevens uit onze provincie en de randgebieden met de provincies Friesland en Drenthe. Tevens zeer geschikt om als cadeau weg te geven of te krijgen. Heeft u interesse, neem gerust contact op met de voorzitter van onze afdeling. Zijn gegevens staan op de laatste bladzijde van *GroninGEN*.

Gezocht ...

Zoals u allen weet draait een vereniging, in ons geval een afdeling daarvan, op leden die zich in willen zetten voor die afdeling. Oftewel leden voor leden door leden. Het afdelingsbestuur zoekt leden die willen helpen als **bestuurslid** in onze afdeling.

Het bestuur vergadert een zestal keren per jaar, 's avonds. Ieder bestuurslid voert enkele specifieke taken uit. Daardoor is de belasting op jaarbasis beperkt. We zijn met vijf mannen/vrouwen. Voor de voortgang is het belangrijk dat de bestuursbezetting op peil blijft, zodat alle taken uitgevoerd kunnen worden. Heeft u interesse? Neem gerust contact op met onze voorzitter voor verdere informatie en/of aanmelding. Zijn gegevens staan op de laatste bladzijde van GroninGEN.

Digitalisering bij de NGV iets voor u?

De landelijke vereniging is druk bezig om grootscheepse digitaliseringsprojecten van de grond te tillen. Zij wil daartoe hulp van leden van de NGV. Zij roept leden op zich te melden. Nadat documenten gescand zijn zullen zij geïndexeerd moeten worden. Zij vragen aan alle verenigingsleden om een stukje van hun tijd daaraan te besteden. Het indexeringswerk kan thuis gedaan worden mits men toegang heeft tot de website van de NGV, met een beschikbaarheid van 24 uur per dag en 7 dagen per week. U kunt zelf bepalen hoeveel tijd u hieraan wilt besteden.

Als er mensen zijn in onze afdeling die willen meewerken aan het indexeren van de verzamelingen van het Vereniging Centrum kunnen zij zich opgeven. Opgeven voor het indexeren gaat via een email aan dolf.houtman@gmail.com. Hij zorgt voor de instructies en helpt bij beginnersproblemen.

Daarnaast treft u via onderstaande pad aanvullende informatie over de digitalisering. http://www.ngv.nl/wwwNGV/nieuwsbrieven/NGV_nieuwsbrief_2013_53.htm.

Met het indexeren kunt u punten verdienen waarmee u het opvragen van scans kunt verrekenen.

Cursus: Lezen van oude handschriften

Steeds meer stukken zijn te bekijken op het internet. Dit biedt u de mogelijkheid om thuis in eigen tijd onderzoek te doen. Een nadeel is wel, dat u thuis bij eventuele leesproblemen niet de hulp kunt inroepen van een archiefmedewerker, zoals dat bij raadpleging in de studiezaal wél het geval is. Daarom organiseren de Groninger Archieven een korte cursus van 6 lessen van twee uur voor het lezen van oude handschriften. De cursus start dinsdag 14 januari 2014 in het gebouw van de Groninger Archieven.

U zult vertrouwd raken met allerlei verschillende typen handschrift uit vooral de 18^e eeuw. Er wordt geoefend met teksten uit Groninger archieven en over de achtergronden bij die teksten worden daarnaast ook allerlei bijzonderheden verteld.

Zo leert u dus meer dan alleen het lezen van onbekend of moeilijk schrift. Er worden vooral stukken gebruikt die van belang zijn voor familie- en omgevingsonderzoek, zoals DTB-boeken en andere kerkregisters, stukken uit de oud-rechtelijke archieven, stukken over onroerende goederen en over plaatselijke geschiedenis.

De kosten voor de 6 lessen bedragen € 60, inclusief lesmateriaal; de cursus wordt gegeven door mevr. E. Copper-Van Enter.

Aanmelden kan tot donderdag 9 januari 2014 (maar vol-is-vol) bij de receptie van de Groninger Archieven (050-5992000) of mailen naar info@groningerarchieven.nl o.v.v. "cursus oud schrift".

Bestuur en Beleid

Gert Zuidema, voorzitter en afdelingsafgevaardigde

Algemene Vergaderingen (AV) van de NGV op 28 september en 30 november 2013

Na alle commotie over het plotselinge aftreden van de penningmeester en de voorzitter van de NGV en het opstappen van de redactie van *Gens Nostra* in augustus, werd op **28 september** in Weesp een bijzondere AV gehouden. Die was nodig, omdat er maar vier hoofdbestuursleden (HB-leden) waren overgebleven van de verplichte vijf, maar ook om verslag te doen van de achtergronden van de bestuurlijke problemen.

De agenda werd zó vastgesteld, dat de overgebleven bestuurders verklaringen zouden afleggen over het aftreden van de penningmeester en de voorzitter, maar ook over de gang van zaken rondom de redactie van *Gens Nostra*. Deze verklaringen zijn gepubliceerd op de website van de NGV. Het tempo waarin en de manier waarop de nu ex-voorzitter opereerde veroorzaakte bij verschillende mensen zoveel weerstand dat zij er de brui aan gaven en kort daarna de voorzitter zelf ook. Dat de redactie direct erna het eigen vertrek bekend maakte overviel de overgebleven HB-leden, die volgens hun verklaring niet waren geïnformeerd over de besprekingen van de ex-voorzitter met de redactie en hun reactie erop. Het gevolg was dat *Gens Nostra* niet meer was verschenen en op korte termijn niet zou verschijnen.

In de discussie die volgde werd o.a. gevraagd excuses aan de ex-redactie aan te bieden voor de gang van zaken. Duidelijk werd, dat de afgetreden redactie niet terugkeert en er een nieuwe redactie gezocht moet worden.

Het HB had ook nog geen kans gezien met nieuwe kandidaat-HB-leden te komen al waren er gesprekken gevoerd met een kandidaat-penningmeester. Het voorstel van één van de afgevaardigden om de zittende leden mandaat te geven de lopende zaken te behartigen tot de volgende AV werd overgenomen. Uitgangspunt zal hierbij zijn het Beleidsplan 2013-2016.

De heer Jan Limpers, voorzitter van de afdeling Apeldoorn was gevraagd om als “technisch” voorzitter op te treden en deed dat op een prettige en humoristische wijze.

Op **30 november** werd de gewone AV in Utrecht gehouden, waarin onder andere de begroting voor 2014 werd besproken en vastgesteld. Deze was door de ex-penningmeester opgesteld met substantieel lagere bedragen van contributies en voor *Gens Nostra* die niet door het HB waren toegelicht. Na enige discussie werd het te besteden bedrag voor *Gens Nostra* verhoogd van € 110.000 naar € 130.000, maar dat betekende een tekort op de begroting van 2014. In 2013 zal er echter veel minder worden uitgegeven en over het te verwachten voordelige saldo zal in de AV van mei 2014 kunnen worden besloten een deel of alles te bestemmen voor de kosten van *Gens Nostra* in 2014.

Op deze vergadering werd de samenstelling van de nieuwe redactie van *Gens Nostra* bekend gemaakt en de heer Van Oostvoorn zal de hoofdredacteur zijn. De oude redactie zal de nieuwe informeren over de gang van zaken bij het samenstellen, drukken en verzenden van het blad. Er zal nog een themanummer in december verschijnen over Nederlandse binnenschippers, verzorgd door de vorige redactie.

Gelukkig konden er weer een voorzitter en penningmeester worden gekozen en de voorgestelde kandidaten, de heren Van Gestel en Oorsprong, werden bij acclamatie benoemd. De heer Bauer, die in april was gekozen, had aangekondigd per 1 december te zullen aftreden als HB-lid en nu bestaat het HB wel uit vijf leden, maar er is behoefte aan in ieder geval een 2^e secretaris en 2^e penningmeester. Wie meldt zich?

De stuurgroep “NGV op weg naar 2020” had een slotrapport uitgebracht en werd opgeheven en bedankt voor het werk in de afgelopen jaren.

Een rapport over de functionaliteit van het Verenigingscentrum met 35 aanbevelingen zal door het HB moeten worden omgezet in voorstellen waarover een volgende AV een besluit kan nemen. Daarbij zal ook het beheer van de collecties betrokken moeten worden.

De indexering van gescande documenten in het Verenigingscentrum werd toegelicht en er werd een beroep gedaan op de afdelingen hier aandacht en medewerking aan te verlenen.

De volgende AV zal worden gehouden op zaterdag 17 mei 2014.

Reacties en aanvullingen

Nakomelingen van Doedo Luyrdts en Doedo Luwerts

Op het artikel “Nakomelingen van Doedo Luyrdts en Doedo Luwerts”, van de hand van Simon Haverkamp in het vorige nummer van *GroninGEN* (2013, nr. 3, pagina 70 e.v.) hebben wij een aantal reacties ontvangen.

Met name het gedeelte over de nakomelingen van Doedo Luyrdts en Ilben Fockens deed een drietal lezers naar de pen grijpen. Wij ontvingen de zienswijzen van Tjaart Martens (één pagina), van Bram van der Laan (een aantal pagina's), en van Sebo Abels (een uitgebreide versie met een groot aantal bronvermeldingen).

Wij hopen hierop in de volgende *GroninGEN* terug te komen, en een samenvatting van de verschillende lezingen te maken.

ADVERTENTIE

**DE LAATSTE BOELENS-BOEKEN GAAN ERUIT
TWEË KLOEKE GROTE BOEKEN, 1616 BLADZ., PRACHTIGE VERHALEN,
ZEER FRAAIE AFBEELDINGEN, INDEX OP 12.000 NAMEN, VEEL
VERBANDEN MET ANDERE FAMILIES; 500 JAAR FAMILIEGESCHIEDENIS
DOOR DRS J.M.B. BOELENS EN O.J. NIENHUIS**

VAN € 85, NU VOOR € 48

**OP = OP, ER VOLGT GEEN HERDRUK MEER
VOOR ALLE INFO: WWW.FAMILIEBOELENS.NL
CONTACT: joopboelens@gmail.com of: jojo56@home.nl**

Naamslijsten XXXV

Willem G. Doornbos, Groningen

XXXV Kerspellieden Oterdum, 1634 ¹

Wij ondergeschreven caspelluyden toe Oterdum bekennen mits desen, dat ons boovengenoemde prediger [= Johannes Toxopeus], soo uns uth unsen vorsoeck ende begerent van den edelen doegentrijcken frouwe van Farmssum ende Hellem vorenöempt is gesunden, lieff ende weedt sijn und' vormits wij oock sijne gaven gantz gehördt geerne tot een pastoor up ende aennemen. Oorkonde unse handen end'marken. Actum den 21 novembris 1634 ende was geteyckent met verscheyden handen ende marcken

Aepke Aepkens, kerckfoocht ende
olderlinck

Dit is Wilcke Hindricks anders mede
olderlinck mijn marck selff
getoogen

Jan Reerds

Dit is Berendt Huges marck selffs
getoogen

Alberdt Augustinus

Tomas Jeltzes

Jan Alberdts

Harmen Reinders

Lammert Hiddes

Dit is Aepke Annes marck selffs
getoogen

Dit is Johan Dercks marck selffs
getoogen

Tiarck Herckes

Dit is Cornelis Jans marck selff
getoogen

Dit is Johan Geerds marck selffs
getoogen

Pieter Asmus

Pieter Nannes

Tiaardt Hermens

Derck Samuelis

Claes Gerrits

Huige Berendts

Wolter Frebes

Dit is Jan Redmers marck selffs
getoogen

Dit is Anne Nannes marck selffs
getoogen

Harmen Willems

Eppe Tonckens

Dit is Jure, die
weduwe van zal. Garrelts marck

Johan Janssens marck, selffs
getoogen

Lammert Tiddes

Dit is Derck Symens marck selffs
getoogen

Dit is Claes Jacobs marck selffs
getoogen

Edse Hindrix

Dit is Derck Hans marck selff
getoogen

Pieter Jacobs

Focke Pieters

Doede Wijbes

Claes Roeleffs

¹ GrA, Classis Appingedam (toegang 177), inv.nr. 12

Nieuwentijd

Petronella J.C. Elema, Groningen

De herkomstplaats van generatie I is duidelijk: Brochterbeck PLZ 4542, nieuw: 49545 Tecklenburg. De Evangelisch Lutherse dopen beginnen daar echter pas in 1736 (de R.K. in 1702), dus veel verder komen we er niet mee. Ik kan trouwens ook moeilijk inschatten wat de familienaam in het Duits geweest zou kunnen zijn.

De stamvader kwam naar het Groningse platteland met een attestatie van Rotterdam. Dat is zeker niet onmogelijk, want daar woonde inderdaad een familie Nieuwentijd. Omdat in die gezinnen de naam Hendrik niet voorkwam, mogen we aannemen dat onze schoolmeester inderdaad niet in Rotterdam is geboren, maar hij kan heel goed via die stad naar elders in Nederland zijn verhuisd. Een tussenstation dus, met mogelijk opvang door familieleden – al vond ik in geen enkel geval een aanwijzing dat deze Rotterdammers een Duitse herkomst hadden.

Genealogie

- I. **Jannes Henricus [Jan Hindriks] Nieuwentijdt**, van Brochterbeek in het graafschap Lingen, schoolmeester Garrelsweer 1748-1758, Losdorp 1758-1764, vermoedelijk overl. (kort voor) sept. 1764, otr. Farmsum 18-5, otr. Stedum 14-6, tr. Garrelsweer 14-6-1750 **Dina Wierts**, geb./ged. Enumatil en Lettelbert 4-11/11-8-1720, bij haar huwelijk van Westerwijtwerd, overl. (Appingedam) 1793, dr. van *Wijrt Jans* en *Anna Raafkens*; zij hertr. Appingedam (datum 3^e proclamatie) 4-3-1767 *Berent Luning*, van Appingedam.

Dina's ouders trouwden te Groningen in 1715 en woonden aanvankelijk onder Enumatil, later te Westerwijtwerd, waardoor het verschil tussen haar geboorteplaats en herkomstplaats is verklaard. Zij werd 3-10-1758 te Garrelsweer lidmaat op belijdenis als "Dina Wierts hijsvrouw van J.H. Nieuwentijdt Schoolmeester" (bijgeschreven: vertrokken naar Losdorp).

J. Bottema, *Naar school in de Ommelanden* (p. 179) noemt de beide standplaatsen van de schoolmeester Nieuwentijdt. Hij werd klaarblijkelijk 9-1-1750 lidmaat in Garrelsweer als Jan Hindriks Nuwenteit met attestatie van Rotterdam (bijgeschreven: vertrokken naar Losdorp). In Losdorp was J.H. Nieuwentijdt eind 1764 al opgevolgd door meester Wolthuis, dus vermoedelijk was hij in de loop van dat jaar overleden.

Zijn weduwe vertrok naar Appingedam, waar zij op 6-9-1764 met attestatie binnenkwam (bij de inschrijving staat haar overlijdensjaar genoteerd). Enkele jaren later hertrouwde zij. Half februari 1767 werd een boedelinventaris opgemaakt (GrA, RA Fivelingo, inv. no. 16, blz. 76, 14-2-1767): staat en inventaris van alsodaene goederen als de Eerbare Dyna Wyrts met haar onmondige kinderen is bezittende. Ze ondertekende zelf als *Dyna Wierds wedwe. Nuwentijt* en was dus geletterd. Voorstanderen waren Hindrik Nederhoed als voormond, Johannes Wilhelm Merkelbach voogd en Egbert Jans Poortien vreemde voogd. Dina behield de boedel, die vooral bestond uit een heel aardige inboedel en ook "eenige boeken", en zou daarentegen de pupillen tot 18 jaar grootbrengen. Daarna betaalde ze hen elk f 20 en het resterende lijfstoebehoren, uitsluitend kledingstukken: Meester had klaarblijkelijk geen zilveren hemdsknoppen, geen mes met zilveren meshegt en zelfs geen kerkboek. Netto was er voor zo'n f 83 aan waarde over na aftrek van de schulden. De halvescheid daarvan, het aandeel van de kinderen dus, bedroeg f 41.11.4 en gezien de afgesproken uitbetaling mogen we wel aannemen, dat er toen nog twee kinderen in leven waren. Dat zal inderdaad het geval zijn geweest: alleen het derde kind, de

zoon Arnoldus, en het jongste kind, de enige dochter, zien we later als volwassenen terug.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Tjaart Nuwentijt**, geb./ged. Garrelsw eer 4-5/9-5-1751 (bijgeschreven: overleden).
- 2 **Wiert Nuwentijt**, geb./ged. Garrelsw eer 12-6/18-5-1752 (bijgeschreven: overleden).
- 3 **Arnout Tjaart Nuwenteit**, ged. Garrelsw eer 8-7-1753, volgt Ila.
- 4 **Wiert Rawekes Niewentijt**, geb./ged. Garrelsw eer 27-2/7-3-1756.
- 5 **Jacob Nuwentijedt**, ged. Losdorp 4-3-1759.
- 6 **Anna Nuwetijedt**, ged. Losdorp 14-6-1761, volgt IIb.

Ila. **Arnoldus Hinderikus Nieuwentijd**, ged. Garrelsw eer 8-7-1753, soldaet in de compagnie guards van de Prins Erf stadhouder ter repartitie deeser provincie, overl. (in de eerste helft van) 1800, otr./tr. Groningen 1-7/10-8-1780 **Henrica Harms van der Wal** [nadien vrijwel steeds **Hinderika** of **Hinderkje Harms**], geb. ca. 1754, lidmaat Groningen (Hindrikkijn Jans wed. Arnoldus Nieuwentijd, in de Fiolenstraat) aug. 1791, overl. Groningen (oud 86 jr.) 16-2-1841.

De man zal zijn gedoopt als Arnout Tjaart, maar het tweede naamsdeel zien we nadien niet meer terug. Bij de doop van zijn eerstgevonden dochter eind 1782 heette hij Arnoldus Johannes Hinderks, in 1786 Arnoldus Hindricus Nieuwentijt. Toen heette zijn vrouw Hindriktje van der Wal, evenals bij haar huwelijk; maar in alle andere gevallen was het Hinderika of Hindrikje Harms. Zij kan zijn ged. Groningen M.K. 3-5-1754 (bij de Stadsschuur) als dr. van Harm Jans en Grietjen Bartelts. Dan is ook de vernoeming van de jongste dochter verklaard, maar de namen zijn zo algemeen dat deze toeschrijving vooreerst onzeker blijft.

Vermoedelijk werd de weduwe in 1800 meteen na het overlijden van haar man beedeeld (GrA, Ned. Herv. Gem. Groningen, Diaconie, inv. no. 266, 7e kluft) en wel als Arnold Nieuwentijds weduwe, overgebracht van de 9e kluft, L.M. [= lidmaat], oud 46 jr., 1 kind oud 14 jr.. Ze kreeg 8 stuivers en 1 brood, bij de herfstmonstering van 1800 alléén 8 stuivers, bij de voorjaarsmonstering van 1801 nog maar 6 stuivers. Bij de nieuwe registratie in 1802 (GrA, Ned. Herv. Gem. Groningen, Diaconie, inv. no. 273, 7e kluft, blz. 5) werd zij aanvankelijk ingeschreven als Arnoldina wed. Nieuwentijd, L.M. [= lidmaat]. Die tenaamstelling werd snel gecorrigeerd tot Hinderkien Harms, wed. A. Nieuwentijd, zwak van lichaam, geen leeftijdsvermelding. Zij kreeg psalmboek no. 24 en gezangboek no. 7 van de diaconie ter beschikking.

Hindrikje kreeg wisselende bedragen, lopende van 4 tot 8 st. per week, meestal met een half brood erbij. Op 1-5-1824 is ze uitbesteed (bij particulieren), eerst voor 12 st., later voor 90 of zelfs 100 cent per week. Haar overlijden werd hier aangetekend op 20-2-1841.

Haar zoon Johannes Nieuwentijd, toen 15 jaar, bedankte reeds op 2-10-1802 voor verdere ondersteuning. Van zijn oudere zuster Dina en jongere zuster Grietje was geen sprake meer.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Dina Arnoldus**, ged. Groningen N.K. 13-10-1782 (Violenstraat).
- 2 **Johannes Nieuwentijd**, ged. Groningen N.K. 9-4-1786 (Achter de Muur), volgt III.
- 3 **Grietjen Nieuwentijd**, ged. Groningen N.K. 21-12-1788 (Violenstraat).

IIb. **Anna Nieuwentijd**, ged. Losdorp 14-6-1761, lidmaat Groningen (Nieuwe Boteringestraat) 25-11-1812, werkster (vermelding 1824), overl. Groningen (oud 56 jr.) 13-3-1817, otr./tr. Groningen N.K. (voor de bruid Bina Wijrts wed. Johannes Henderikus Nieuwentijd als moeder), 12-7/31-7-1788 **Wicher Gerrits [Frijling]**, van Kampen.

Precies een week na het huwelijk tussen Anna en Wicher werd hun zoon Gerrijt Frijling gedoopt, vernoemd naar vaders vader. En precies drie maanden later hun dochter Dina, vernoemd naar moeders moeder! We mogen wel aannemen dat de jeugdige Gerrit toen al een jaar oud was, maar dat zij met dopen gewacht hebben tot ná het huwelijk. Voor zover valt na te gaan zijn beide kinderen jong overleden.

Het gezin, bestaande uit Anna Nieuwentijd (39 jr.) met haar 2 onechte kinderen (9 en 0 jaar oud) ontving met ingang van 2-8-1800 van de diaconie een brood per week (GrA, Ned. Herv. Gem. Groningen, Diaconie, inv. no. 266, 9^e kluft). In het daarop volgende boekdeel (GrA, Ned. Herv. Gem. Groningen, Diaconie, inv. no. 275, 9^e kluft, blz. 10) stond ze te boek als "Anna Nijventijd", die 1 brood kreeg; haar twee kinderen, beide onecht, waren toen (begin 1802) 10 en 1 jaar oud. De toebedeling in de jaren daarna wisselde sterk, maar bij de voorjaarsmonstering van 1811 werd ze "afgemonsterd" ofwel uit de bedeling gezet.

In de herfst van hetzelfde jaar werd ze alweer opnieuw opgenomen (GrA, Ned. Herv. Gem. Groningen, inv. no. 273, 7e kluft, blz. 114, 2-11-1811) als Anna Nieuwentijd, 50 jaren, zwak met het gezicht, bekend op de Monstercedel van de 9e kluft voor 1810. Ze kreeg ter beschikking een gezangboek (no. 8) en werd met 1 brood bedeed; ze had toen nog maar één kind tot haar laste, 11 jaar oud en onecht (dat zal Engelina zijn geweest). Bij die gelegenheid werd haar boedel opgenomen (GrA, Ned. Herv. Gem. Groningen, Diaconie, inv. no. 418, blz. 128, 2-11-1811). "Deszelfs inboedel bestaat in de navolgende goederen: een bedde, twee kussens, twee laakens, een kast, een tang, een ketel, een asschop, een tafel, drie stoelen, een ijzeren pot, een emmer, en een sober lijfstoebehoren".

Bij de voorjaarsmonstering van 1815 werd ze bedankt, afgewezen dus, maar ze kon zich niet redden en enkele maanden later was ze terug in de bedeling (Ibid., blz. 144, 5-8-1815) als Anna Nieuwentijd, zwak met 't gezicht, 54 jaar, en zonder vermelding van een kind. Toen werd opnieuw aangetekend wat ze bezat en dat was al héél weinig: "niets dan een sober lijfstoebehoren" (GrA, Ned. Herv. Gem. Groningen, Diaconie, inv. no. 418, blz. 142).

Ze behield het gezangboek te leen en kreeg nu wekelijks twee st., kort nadien vier st., in 1816 zes st. en tenslotte tien st., steeds met een half brood. Tijdens de voorjaarsmonstering van 1817 werd haar overlijden aangetekend.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Gerrit Frijling**, vermoedelijk geb. 1786/87, ged. Groningen N.K. 7-8-1788 (Appelstraatje), zn. van Wijgger Gerrijts en Anna Nieuwentijd.
- 2 **Dina Frijlink**, ged. Groningen N.K. 9-11-1788 (Appelstraatje), dr. van Wijcher Frijlink en Anna Nieuwentijd.

Uit haar werd verder geboren:

- 3 **Dina Nieuwentijd**, ged. Groningen N.K. (onecht, doopdag niet vermeld) mei 1792 (Nieuwe Kijk in't Jatstraat, dr. van Anna Johannes), koloniste (1859), overl. Ommerschans (oud 61 jr.) 28-3-1859, tr. Hellevoetsluis 8-1-1818 **Paul Jeune-Jean**, geb. Vielsalm (prov. Luik) 20-10-1782, kolonist in Veenhuizen, overl. Veenhuizen (gem. Norg) 25-6-1861, zn. van *Paul Jeune-Jean* en *Maria Engelbert*.

Dina werd vermeld als 9-jarige in 1800 en als 23-jarige begin 1818. De zeer algemene vermelding bij de doop in mei 1792 (Dina dochter van Anna Johannes) lijkt het meest waarschijnlijk, doch valt wat eerder dan verwacht mocht worden. In de archieven van Veenhuizen en Ommerschans wordt haar geboortedatum opgegeven als 9-11-1792, wat ook weer niet geheel spoort met de gevonden doop. De geboortedatum van de man is opgenomen in zijn overlijdensakte, maar met als herkomst de plaats Heusden. Gezien de gegevens bij het huwelijk lijkt dat minder waarschijnlijk.

Uit haar werd geboren:

- a **Pieter Nieuwentijd**, geb. Groningen 13-5-1812, overl. Groningen (oud 6 mnd.) 29-19-1812.

- 4 **Engelina Nieuwentijd**, ged. Groningen A.K. 9-7-1800 (Nw. Kijk in't Jatstraat, onecht, de moeder vermeld als Anna Niewendijk wed. Wigger Vrieling), lidmaat Groningen (in de Leliestraat) 26-11-1834, overl. Groningen (oud 34 jr.) 4-7-1835, tr. Groningen 6-6-1824 **Sieuwert Assuerus Vogelzang**, geb. Hindeloopen 7-8, ged. 31-8-1798, zeeman, later sloopstimmerknecht, overl. Groningen (oud 86 jr.) 10-7-1885, zn. van Assuerus Assuerus Vogelzang, zeeman, en Diewertje Sieuwerts Broers; hij hertr. Maastricht 14-1-1836 *Maria Geertruida Harsi*.

Uit haar werd geboren:

- a **Jan Nieuwentijd**, geb. Groningen 30-1-1821, overl. Groningen (oud 3 mnd.) 7-5-1821.

Uit dit huwelijk:

- b **Anna Vogelzang**, geb. Groningen 22-7-1824, overl. Groningen (oud 5 jr.) 9-4-1829.
- c **Assuerus Vogelzang**, geb. Groningen 27-1-1828, oppasser, overl. Groningen (oud 38 jr.) 10-5-1866, tr. Groningen 16-8-1857 **Anna Christina van Duinen**, naaister.
- d **Dina Vogelzang**, geb. Groningen 23-9-1830, overl. Groningen (oud 3 jr.) 8-10-1833.
- e **Julia Vogelzang**, geb. Groningen 24-5-1835 (tweeling), overl. Groningen (oud 3 dg.) 27-5-1835.
- f **Levenloze dochter**, geb. Groningen 24-5-1835 (tweeling).

- III. **Jan Nieuwentijd**, ged. Groningen N.K. 9-4-1786 [als **Johannes**], timmerman (vermeldingen 1838, 1875, 1880), overl. Groningen (oud 59 jr.) 12-6-1845, zn. van Arnoldus Hinderikus Nieuwentijd en Hinderika Harms, otr./tr. Groningen 29-10/13-11-1808 **Maria Klages [Clages]**, ged. Groningen A.K. 9-5-1787 (Zuiderdiep), overl. Groningen (oud 49 jr.) 21-10-1836, dr. van Adam Clages en *Trientje Groothuis*.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Otto Nieuwentijd**, ged. Groningen A.K. 16-4-1809 (Zuiderdiep), dienst-knecht, overl. Veendam (oud 49 jr.) 13-8-1858, tr. Uithuizen 24-11-1838 **Nieltje Willems Oosterwold**, geb./ged. Veendam 19-8/4-9-1803, dienstmeid, bij haar overlijden arbeidster, overl. Nieuw Buinen (gem. Borger) 12-3-1871, dr. van *Willem Henderikus Oosterwold* en *Stijntje Hendriks Meijer*.
- 2 **Hinderik Nieuwentijd**, geb. Groningen ca. 17-7-1810, overl. Groningen (oud 6 dg.) 23-7-1810.
- 3 **Trijntje Nieuwentijd**, geb. Groningen 5-9-1811, lidmaat Groningen (in de Rozenstraat) 25-11-1835, overl. Groningen (oud 63 jr.) 14-2-1875.

- 4 **Alberdina Nieuwentijd**, geb. Groningen 15-10-1813, lidmaat Groningen (in de Rozenstraat) 26-8-1835, overl. Groningen (oud 33 jr.) 23-8-1847.
- 5 **Arnoldus Nieuwentijd**, geb. Groningen 14-1-1816, overl. Groningen (oud 41 wk.) 28-10-1816.
- 6 **Adam Nieuwentijd**, geb. Groningen 11-10-1817, lidmaat Groningen (in de Grote Rozenstraat) 24-8-1836, overl. Groningen (oud 77 jr.) 30-3-1895, tr. 1. Groningen 16-12-1875 **Johanna Maria Roda**, geb. Groningen, overl. Groningen (oud 66 jr.) 30-4-1879, dr. van *Cornelia Catrina Roda*, tr. 2. Groningen 25-3-1880 **Johanna de Vries**, geb. Groningen 15-4-1815, overl. Groningen (oud 80 jr.) 7-3-1896, dr. van *Johannes de Vries*, schoenmaker, en *Kaatje de Vries*; zij was eerder gehuwd met Alexander van Dam en met Peter Spier.
- 7 **Hinderika Nieuwentijd**, geb. Groningen 3-2-1819, overl. Groningen (oud 8 jr.) 11-5-1827.
- 8 **Warner Bentum Nieuwentijd**, geb. Groningen 22-3-1820, overl. Groningen (oud 4 mnd.) 20-7-1820.
- 9 **Levenloze dochter**, geb. Groningen 23-1-1821.
- 10 **Arnoldus Hinderikus Nieuwentijd**, geb. Groningen 11-2-1822, overl. Groningen (oud 5 mnd.) 4-7-1822.
- 11 **Martha Nieuwentijd**, geb. Groningen 1-4-1823, overl. Groningen (oud 9 mnd.) 11-1-1824.

#

Eén andere Nieuwentijd in Groningen volgt hier. Het zal geen familie betreffen, maar uitsluitend een naamsovereenkomst (de herkomstvermelding wijkt af):

- I. **Johanna Dorothea Nieuwentijd**, lidmaat Groningen (Johanna Dorothea Nieuwendijk, op att. van Tekelenburg) maart 1758, tr. Groningen 7-2-1774 (Luthers) **Jacobus Tumeler**, van Eisvelt, graafschap Castelle, soldaat in de compagnie van colonel Suir.

Hij hertr., otr./tr. Groningen 16-6/3-7-1782 als Johan Jacobus Tumeler, van Eisfeld Graafschap Castel Rudenhausen in Frankenland, met *Nielsje Kluit*, van Bergen op Zoom, eerder gehuwd met Albert Jacobs Groen.

Kort tevoren was er een boedelinventaris opgemaakt (GrA, Weeskamerinv. 1781/33, 16-6-1781): Inventaris van den geheelen boedel [van] Jacobus Tumeler en wijlen Johanna Nieuwendijk. Hij ondertekende op z'n Duits als *Johann Jacob Dümler*. Er was een bed met toebehoren t.w.v. 16 gulden, en daarnaast een paar gordijnen met rabat, pannenkoekspan met hangijzer, tang en asschop, drie stoelen, een spinde en een tafel, alsmede een spiegel. Dat was alles. De profijtelijke staat bedroeg net iets meer dan f 21, de schadelijke staat f 15, voor de dochter werd de helft van het batig saldo weggezet: f 3.3.4.

Uit dit huwelijk:

- a **Johanna Hinrica Tuimeler**, geb./ged. Groningen (Luthers) 27-10/4-12-1774, dr. van Jacobus Tuimeler en Johanna Dorothea Neventhiet, overl. na medio 1801.

Caesar

Klaas Niemeijer, Vries

Een niet zo toevallige ontdekking

Bij het invoeren en controleren van voornamen in het begin in Genlias, later in Alle Groningers kwam ik regelmatig als toegevoegde voornaam Caesar, Caesarea of Caesarine tegen. Omdat ik wel eens had gehoord dat zo'n toevoeging kon duiden dat het kind door een keizersnede werd geboren, heb ik eens gekeken of daar misschien iets meer over te vinden zou zijn. Welnu, ik heb in Alle Groningers gezocht op geboorten met de voornaam <*Caesar*> zowel in het doopboek als in het geboorteregister. Het resultaat was min of meer verbluffend. Alle geboorten die aan dat zoekcriterium voldeden hadden in de stad Groningen plaats gevonden. Het waren er meer dan 50 en dan te bedenken, dat nog lang niet alle geboorterecords gepubliceerd zijn; sommige jaren ontbreken nog of zijn incompleet. Het zal me niet verbazen dat het er meer dan 75 zijn geweest.

Maar goed, verder gekeken en geprobeerd om de plaats van de geboorte te vinden. Op één uitzondering na waren alle geboorten in het *Academisch Ziekenhuis* geweest. Zo werd op 14 augustus 1875 de tweeling Rosa Caesar en Frederica Caesar Lewijn geboren. De veronderstelling dat al die borelingen door middel van een keizersnede ter wereld zijn gebracht lijkt me dan ook niet al te gewaagd. De moeder van Rosa en Frederica overleed op 17 augustus 1875, enkele dagen na de bevalling.

Waar komt de naam keizersnede vandaan? ¹

De naam keizersnede zou ontstaan zijn omdat *Julius Caesar* erdoor geboren zou zijn. Dit is vrijwel zeker niet waar, al was het maar omdat zijn moeder niet bij de geboorte is overleden. Zeker in die tijd was het normaal dat de moeder een dergelijke ingreep niet overleefde. Waarschijnlijker is dat de term afkomstig is van snijden in het Latijn: *caedere*. Een andere theorie luidt dat de naam mogelijk komt van de *Lex Caesarea* of *Lex Regia*: het verbod om een zwangere vrouw te begraven zonder het kindje uit haar lichaam te hebben gehaald, iets dat terug zou gaan tot in het oude Egypte.

Het is trouwens wel eens voorgekomen dat bij een verkeersongeval waarbij een zwangere vrouw om het leven kwam, via een keizersnede de baby werd gered.

Wanneer werd de keizersnede voor het eerst toegepast? ²

Daarover verschilt men van mening. Een vroege rekening van de keizersnede in Iran wordt genoemd in het boek van *Shahnameh*, geschreven rond 1000 na Christus, en heeft betrekking op de geboorte van Rostam, de nationale legendarische held van Iran. De Catalaanse heilige, Raymond Nonnatus (1204-1240), kreeg zijn achternaam – van het Latijnse *non Natus* (niet geboren) – omdat hij werd geboren via een keizersnede. Zijn moeder overleed tijdens zijn geboorte.

Het schijnt dat de eerste vermelding van een moeder die een keizersnede heeft overleefd stamt uit Zwitserland. In 1500 voerde een Jacob Nufer, van beroep varkenscas-treerder, na een langdurige barensnood noodgedwongen de operatie uit. Zijn vrouw herstelde en de boreling groeide voorspoedig op. Hij stierf op de leeftijd van 77 jaar. De vrouw kreeg daarna nog vijf kinderen. Het verhaal werd echter pas na 82 jaar later opgeschreven wat het historisch minder betrouwbaar maakt.

In het Algemeen doopboek 1796-1807 van de Kerkelijke gemeente Groningen ³ wordt melding gemaakt van de doop van Johannes Adriaancaesar, zoon van Adriaan Jeun en Anna Haak met de aantekening *de moeder is 40 uren na een allermoeilijkste*

verlossing overleeden. Johannes Adriaancaesar werd op 10 april 1805 gedoopt. Je moet er niet aan denken wat zijn moeder heeft moeten doorstaan. In de 20ste eeuw werd de keizersnede veiliger dan voorheen door het gebruik van goede anesthesiemethoden en steriele instrumenten. Op 5 maart 2000 voerde ene Ines Ramírez een keizersnede op zichzelf uit en overleefde de doe-het-zelf-operatie, net als haar zoon, Orlando Ruiz Ramírez. Ze wordt beschouwd als de enige vrouw ter wereld die een succesvolle keizersnede op zichzelf heeft uitgevoerd. In Nederland lag het aantal geboorten middels de keizersnede op 5 – 7 % en het percentage is inmiddels gestegen tot 15 – 16 %. ⁴

Het gebruik van Caesar ⁵ als toegevoegde voornaam

Het is niet bekend, wanneer de toevoeging Caesar voor het eerst is gebruikt. We zagen zonet dat in 1805 die toevoeging voor het eerst in Groningen werd toegepast. Volgens de Nederlandse Voornamenbank van het Meertens Instituut werd tussen 1880 en 2012 bij mannen 367 keer de naam Caesar als volgnaam gegeven en bij vrouwen 7 keer, een bijna onwaarschijnlijk laag aantal. De volgnaam Caesarea kwam - in die zelfde periode? - 15 keer voor (in Groningen tenminste 4 keer) en de naam Caesarina 149 keer (in Groningen tenminste 15 keer). Als die getallen van de Nederlandse Voornamenbank kloppen, dan lijkt het dat de provincie Groningen in deze is oververtegenwoordigd. Een voormalig ambtenaar van de burgerlijke stand schreef me dat hij de traditie wel kende maar het zelf in zijn 40-jarige loopbaan nooit had meegemaakt. Het Aula voornamenboek ⁶ vermeldt onder meer het volgende bij de naam Caesar: het was vaak gebruikelijk dat kinderen die met deze ingreep (keizersnede) geboren werden, Caesar te noemen. Ook Prof. Treub, ooit een beroemd gynaecoloog, die de keizersnede heeft vervolmaakt, drong er bij zijn patiënten op aan deze gewoonte in ere te houden. Of dat tegenwoordig nog wordt gedaan, is me niet bekend.

Noten

- 1 Wikipedia
- 2 Wikipedia
- 3 RHC GronArch Collectie DTB (toegang 124), Inventarisnummer 153
- 4 Mededeling gedaan in een live TV-uitzending over de keizersnede op 30-10-2013
- 5 Onder Caesar wordt mede verstaan de daarvan afgeleide vormen zoals Caesarea enz.
- 6 Dr. J. van der Schaar, Woordenboek van voornamen, Aula Pocket

ADVERTENTIE

**Geschiedenis Literatuur Architectuur Natuur
Duitse boeken voor Duitse prijzen**

Boeken over Groningen

**BOEKHANDEL
GODERT WALTER**

Oude Ebbingestraat 53
9712 HC Groningen

050-312 25 23
info@godertwalter.nl
www.godertwalter.nl

Tabel keizersneden

Achternaam	Voornamen	GebDatum	OverlDatum	Moeder
—	Johannes Adriaancaesar	10-04-1805	—	overleden
Dioncre	Pieter Caesar	15-03-1834	18-08-1854	—
Lewijn	Rosa Caesara	14-08-1875	—	+17-08-1875
Lewijn	Frederica Ceasara	14-08-1875	—	idem
Coehoorn	Jan Caesar	07-07-1877	30-07-1877	+16-07-1877
Lammers	Ludwig Julius Caesar	24-05-1881	08-06-1901	—
Bos	Aaltje Henderika Caesarea	09-02-1889	29-12-1897	—
Hut	Jinke Charlotte Caesarea	01-08-1890	03-01-1962	—
Wijk, van der	Trientje Caesarea	13-10-1890	—	+15-10-1890
Uitvlucht	Jan Caesar	10-04-1891	—	+12-04-1891
Oldenburger	Hilechiena Martha Caesarea	23-01-1892	—	—
Seidell	Jacob Caesar	04-04-1892	—	+08-04-1892
Bazuin	Henderikus Caesar	04-11-1892	—	—
Oosterveld	Jan Roelof Caesar	02-02-1893	29-04-1945	+28-03-1893
Tilman	Tetje Caesarina	19-07-1893	—	—
Lovers	Hendrik Caesar	14-03-1895	—	—
Buissing	Maria Caesarea	23-04-1897	—	ongeh.
Wubbolt	Fredericus Cornelis Caesar	06-06-1897	—	—
Takkenborg	Gezina Caesarina	17-01-1904	—	+14-07-1904
Wolters	Christina Caesarina	07-04-1904	—	—
Koekkoek	Aaltje Maria Caesarina	08-05-1905	—	—
Kraan	Klaas Caesar	23-06-1905	—	—
Terpstra	Sijbrand Pieter Caesar	29-07-1905	—	—
Schoenmaker	Geert Talko Caesar	16-12-1905	—	—
Munnik, de	Abraham Caesar	01-10-1906	—	—
Oldenhuis	Hendrikje Caesarina	28-11-1906	—	—
Klont	Hilda Jantiena Caesarina	15-02-1907	—	—
Wedda	Andreas Fokko Caesar	08-03-1907	17-02-1959	—
Hein	Jantje Caesarina	14-05-1907	13-01-1931	—
Jongsma	Susanna Caesarina	30-12-1907	—	—
Visser	Antje Caesarina	11-11-1908	—	—
Wedda	Jan Caesar	07-02-1909	28-03-1961	—
Klont	Pieter Lambertus Caesar	07-03-1909	—	—
Venema	Roelof Caesar	31-07-1909	—	—
Braam	Johannes Hendrikus Caesar	09-10-1909	—	—
Kruize	Keer Roelof Caesar	16-12-1909	—	—
Schoonebeek	Tjeerd Caesar	24-02-1910	—	—
Tiemens	Aaltje Caesarina	24-02-1910	—	—
Piek	Roelf Caesar	10-03-1910	28-04-1916	—
Dral	Hendrik Caesar	13-10-1910	—	—
Scheper	Caesar Jitsko	17-11-1910	04-05-1962	—
Ark, van der	Geertje Caesarina	11-01-1911	26-08-1911	—

Teernstra	IJda Clazina Caesarina	14-01-1911	—	—
Lunshof	Hendrik Geert Caesar	18-01-1911	—	—
Vries, de	Eise Willem Caesar	06-06-1911	—	—
Oldenhuis	Hein Caesar	22-06-1911	—	—
Schiffert, de	Meinte Caesar	29-06-1911	—	—
Bremer	Reint Caesar	29-06-1911	—	—
Graaf, de	Antje Caesarina	28-02-1912	—	—
Hoogeboom	Grietje Caesarina	14-03-1912	—	—
Schoenmaker	Grietje Pietertje Caesarina	23-03-1912	—	—
Eggers	Jan Henderikus Caesar	13-10-1912	—	—
Jansen	Moutje Caesarina	31-10-1912	—	15-05-1917
Dijkhuizen	Harm Caesar	30-11-1912	24-05-1921	—
Knuit	Jantina Alberdina Caesarina	00-00-1917	05-07-1918	—
Vries, de	Geert Caesar	24-01-1919	27-01-1919	+03-02-1919
Ketelaar	Frederik Stoffer Caesar	00-00-1921	20-07-1968	—
Mölling	Anna Caesarina	00-05-1923	18-10-1923	—
Kamstra	Hiltje Caesarina	00-00-1923	18-02-1945	—
Veen, van der	Pieterke Froukien Caesarina	00-00-1924	30-05-1944	—
Hartog	Hendrik Caesar	19-04-1924	04-01-1929	—
Hartman	Jan Caesar	27-07-1924	09-08-1924	—
Doornbos	Heiko Caesar	05-06-1925	11-11-1925	—
Vette	Gommert Caesar	17-05-1926	25-05-1926	—
Veen, van der	Jan Caesar	00-00-1926	11-11-1987	— ¹
Sijsling	Alida Henderika Caesarina	00-00-1926	07-07-1929	—
Boerma	Geesje Caesarina	22-12-1953	—	— ²

Noten

- 1 Overleden te Musselkanaal, geboren te Groningen?
- 2 Geboren in het Martiniziekenhuis, wonende te Vries

Vunzig

Kees van Straten, Ulrum

De rechtelijke archieven zijn een rijke bron van gegevens. Soms tref je alleen maar juridisch gezever aan, soms levert het lezen ook leuke zaken op. Regelmatig hoor je op de studiezaal iemand in de lach schieten.

Een paar jaar geleden was ik aan het spitten in het rechtelijke archief van Warffum. In inv. nr. 784 viel mijn oog op het woordje “gepist”. Hier ontvouwde zich wel een heel vunzig verhaal. En ja, inderdaad: hoe vunziger, hoe leuker.

Hoe het afgelopen is, weet ik niet, maar schijnbaar hebben de mannen zich vrolijk vermaakt met een laveloze dienstmeid, zonder te weten dat het een gerechtelijk staartje zou krijgen.

Overigens: soms doen ze een poging om wat deftig te formuleren (“getracteert”), anderzijds wordt er wat directer beschreven (“gepist”). Opvallend is ook dat het plat Gronings hier en daar naar boven komt.

Op 5 juni werd Peter Claesen voor het gerecht gedaagd

“ter oorsaeke hij seker dronken meijt welke haer hadde bevuilt, de rocken hadde opgetilt, met waeter begoten en met een quast of loijwaegen[luiwagen] haer onder de rocken gewasschen en in de mont gepist”.

De gedaagde bekende

“de meijt dronken zijnde uit de guite [goot in een stal] gedraegen te hebben en in de sektere gedragen te hebben en dat daer een emmer met water hadde gestaen welke sij hadde ommegeestot, off haer dat waeter waer aengekomen ofte niet konde hij niet seggen.”

Op 16 juni 1696 verklaarde Aeltien Dercks dat

“sij op den 2 junij jongst van Middelstumer merckt komende tot Warffum in de herberge waer geweest en aldaer dronken geworden zijnde in het hoff van Claes Hollander waer gaen liggen, waer dat doen [toen] drie personen als Peter Claesen, Simon Luitiens en Jannes Reenders waeren bij haer gekomen en dat eener Jannes Reenders haer in de mont en oogen hadde gepist, staende aen haer hoofteijnde, dat Peter Claesen haer met een emmer waeter op haer bloote lichaam hadde begoten, maer wel [wie] haer de rocken hadde opgetilt, wiste sij niet. Ende dat Simon Luitiens haer met een wittelquast [witkwast] op haer bloote lichaem hadde gewaschen, hebbende haer oock voor haer bloote neers [aars, achterwerk] met de hant geslaegen, verklaerende verders dat haer de oogen wegens het bepissen eenige daegen hal [heel] seer hadden gedaen”

Benne Jansen getuigde dat

“des tijts binnen de kamer gekomen te zijn en gesezt dat sij [Peter Claesen, Jannes Reenders en Simon Luitiens] haer met waeter begoten en oock bepist hadden, dat Jannes Reenders daer nae hadde gesezt, dat hij de handen twee mael hadde gewasschen om reden, dat hij de meijt die haer bevuilt hadde, aen haer lichaem waer geweest”.

Op 29 september werd Simon Luitiens geciteert

“ter oorsaeke hij eener Aeltien Dercks dronken zijden leggende in het hoff van Claes Hollander gants onbehoorlijk aen haer bloote lichaem met een wittelquast hadde getracteert”,

evenals Jannes Reenders

“ter oorsaeke hij eener meijt Aeltien Dercks dronken leggende in Claes Hollanders hoff en stalle onbehoorlijk hadde getracteert en in de mont en oogen gepist”.

Op 20 oktober tenslotte werd Frouke Frericx de huisvrouw van Benne Jansen opgeroepen om te getuigen. Ze verklaarde

“dat sij in het huis van Claes Hollander op den 2 junij jongst waer geweest en dat des tijts eener meijt Aeltien zijnde mishandelt en leggende in den stalle, Peter Claesen, Jannes Reenders en Simon Luitiens binnen in de kaemer zijn gekomen alwaer sij met haer man en anderen saeten te drinken, dat sij drien voornoemt hebben gesezt, maer niet te wieten wel het hadde gesezt, dat sij de meijt met waeter hadden begoten en bepist en dat sij haer met de wittelquast voor de neers hadden geslaegen, dat sij hadden gesezt dat de meijt haer hadde bevuilt. Dat Jannes binnen waer gekomen en gesien dat hij de handen droogde”.

Valsheid in geschrifte door de schout van Ulrum

Henk Hartog, Groningen

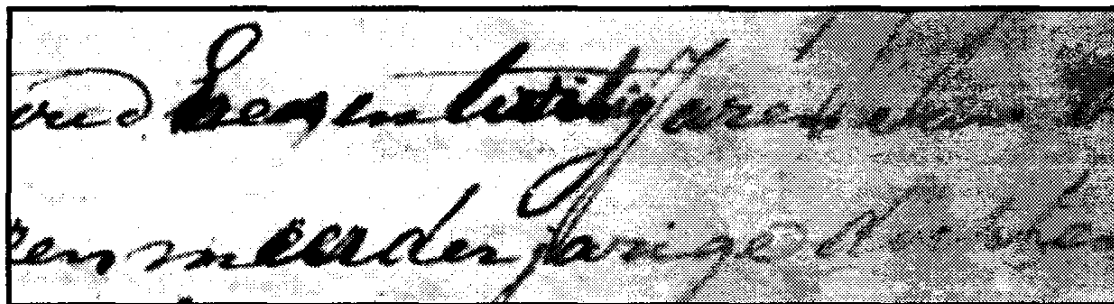
De Volkskrant meldde 19 november jl. op de voorpagina, dat er vier jaar gevangenisstraf was geëist tegen de voormalige gedeputeerde in Noord-Holland Hooijmaijer. Verslaggever Pieter Klok schrijft, dat deze strafeis “een unieke eis [is] in de Nederlandse geschiedenis”. Op 3 december werd Hooijmaijer tot 3 jaar cel veroordeeld.

Uit onderstaand verhaal ¹ blijkt, dat ook vroeger ambtelijke vergrijpen streng bestraft werden, zelfs wanneer er van enig voordeel voor de beklagde(n) geen sprake was.

In het voorjaar van 1823 constateert mr. P.G. Sevenstern, officier van justitie bij de Rechtbank van eerste aanleg te Appingedam, bij de controle van het “dubbelde” exemplaar van de huwelijksacten van de gemeente Ulrum over het jaar 1822, dat in de huwelijksacte van Aldert Thomas van der Kleij en Trijntje Alberts de Ruiter enkele doorhalingen niet in de kantlijn zijn verantwoord. Op 8 mei 1823 maakt hij proces-verbaal op. Daarin staat, dat in de betreffende huwelijksacte,

“in de dertiende regel van boven de woorden een en twintig, den ouderdom der bruid uitdrukken, zijn geschreven over andere, die eerst geplaatst zijn geweest, met uitschrijving van een streep onder de laatste letter van eerstgemeld woord een” ... [en dat] in de veertiende regel van boven de eerste syllabe van het vijfde woord meerderjarige insgelijks geschreven is over andere er eerst geplaatste letteren, die de syllabe ‘min’ schijnen geweest te zijn”.

Kortom de bruid, wier ouders beide overleden waren, gold hierdoor als meerderjarig en had daarom geen toestemming van voogden nodig om te kunnen trouwen.

Ondervragingen te Ulrum

Op 7 juni 1823 gaat de officier zelf naar Ulrum om de zaak te onderzoeken. Ter “Griffie van het Schoutambt” vraagt hij inzage in het tweede exemplaar van de huwelijksacten. En ook in dát exemplaar blijken deze veranderingen te zijn aangebracht.

Daarmee geconfronteerd, zegt schout [burgemeester] Noordhuis “dat hij erkennen moet, dat die verandering gebeurd is, doch dat hij niet met zekerheid kan zeggen, wanneer, door wien en om welke reden dezelve is verrigt”.

Maar hij herinnert zich wel vaag, dat zijn zoon Albert Hindriks Noordhuis, provisioneel ontvanger te Ulrum, “die hem in de zaken den burgerlijken stand betreffende dikwijls bijstaat”, bij het nazien van de actes had geconstateerd, dat hij als schout een minderjarige, van wie de ouders en grootouders waren overleden, in de echt had verbonden. En dát, zonder dat de familieraad toestemming had gegeven. Daarom vreesde hij door de officier van Justitie vervolgd te zullen worden. Waarop vader en zoon hadden besloten de bruid alsnog meerderjarig te maken.

Wie de veranderingen in de beide exemplaren heeft aangebracht kan de schout niet zeggen. Wél dat het exemplaar te Ulrum door hem afgeschreven is, en het “dubbelde” door zijn zoon.

Ook zoon Albert Noordhuis wordt ondervraagd. Hij verklaart, dat het besluit tot verandering gezamenlijk genomen is, maar dat hij de veranderingen heeft aangebracht. En dat "zij altijd in het denkbeeld waren geweest, dat men een ouderloze minderjarige konde huwen, zonder zich om enige toestemming van anderen behoeven gelegen te laten liggen". Het verkeerde van die zienswijze hebben zij pas ingezien, toen het huwelijk al voltrokken was. Albert Noordhuis merkt nog op, dat "die vrouw naar het uiterlijk veel ouder scheen te zijn", en dat ook haar man had verklaard, "dat hij niet anders wist, of zijn vrouw was bij hunne echtvereeniging ouder dan negentien jaren geweest".

De volgende dag wordt bruid Trijntje Alberts de Ruiters ondervraagd. Zij is 26 maart 1803 te Leens geboren en op 3 april aldaar gedoopt als dochter van Albert Sjabbes en Geertruid Jacobs, die nu beide overleden zijn. Bij het overlijden van haar moeder was zij al achttien jaar oud. Bij haar huwelijk heeft zij haar doopbewijs overlegd en ook gezegd 19 jaar oud te zijn. Zij heeft geen toestemming tot het huwelijk gevraagd, "uit-hoofde het haar onbekend was dat zulks behoefde en de Schout harer gemeente hierover met haar niet heeft gesproken, noch die toestemming van haar gevorderd heeft". En dat haar familie "volkomen genoeg heeft genomen" met haar huwelijk. Wat wel blijkt uit de aanwezigheid daarbij van twee zusters, twee zwagers en haar broer. In de afgelopen winter (1823-1824) was de schout bij haar gekomen en had haar gevraagd "of hij maar geen papier zoude schrijven, dat zij een paar jaren ouder was dan wel het geval is". Zij stemde daarmee in, "zonder dat zij weet welk papier de schout daarmede bedoelde noch waarom zulks zoude gebeuren". Overigens kan de bruid niet lezen of schrijven, dus ook deze verklaring kan zij niet ondertekenen.

Tenslotte wordt bruidegom/echtgenoot Aldert Thomas van der Kleij gehoord. Hij zegt "dat hij in de maand Meij des vorigen jaars, zonder de datum meer te weten, te Ulrum voor de Schout aldaar is getrouwd". Dat zijn vrouw ruim negentien jaar oud was, en dat zij niet van toestemming van de familieraad was voorzien "hetwelk hij noch zij wisten dat benodigd was en ook niet door den Schout is afgevorderd".

In de afgelopen winter is hem door de zoon van de schout, Albert, gevraagd "of zijne vrouw wat ouder dan zij was mogt aangetekend worden". Aldert heeft er niets op tegen, "zonder dat hij gewaar is geworden, welk oogmerk men er mede had of waarin die aantekening van hoger ouderdom zoude plaats hebben".

Hoe nu verder?

De officier van justitie schrijft 10 juni 1824 naar Den Haag over de zaak. De procureur generaal van het Hoog Gerechtshof aldaar, A.W. Philipse, antwoordt op 23 juni, dat er zijns inziens hier zeker sprake is van valsheid in geschrifte, en dat de beide heren vervolgd moeten worden, maar "dat het niet volstrekt noodzakelijk is om tegen hen daarna bevelen van bewaring aftegeven". En dat "de qualiteit van den beklagden eenige consideratien verdient, en tevens geene vreeze is voor ontvlugting".

Op 30 juni 1823² schrijft officier Sevenstern over deze zaak aan de gouverneur van de provincie Groningen, "het mij is gebleken, dat eene der huwelijksacten in de opgave van den ouderdom der bruid en hare daarbij behorende doopacte in de vermelding van het doopjaar vervalscht waren". Dat de procureur generaal heeft geadviseerd er een zaak van te maken, "weshalve ik alle de daartoe betrekkelijke stukken ten fine van onderzoek in handen van den Heer Regter ter instructie heb gesteld". De beklagden blijven vooralsnog op vrije voeten. Naar aanleiding van deze brief wordt de schout op 7 juli geschorst bij resolutie van Gedeputeerde Staten van Groningen.³

De zaak wordt doorgezet

Op 12 juli 1823 beveelt mr. Johan Cornelis Wichers, rechter van instructie bij de Rechtbank van eerste aanleg te Appingedam, schout Hindrik Evers Noordhuis en ontvanger Albert Hindriks Noordhuis om op zaterdag 19 juli “des voordemiddags te negen uren” te verschijnen in het kabinet van de rechtbank te Appingedam. Daar zullen ze worden gehoord “betrekkelijk het plegen van alteratien in acten den burgerlijken stand specterende”. De zitting op 19 juli gaat echter wegens “plotseling opgekomen pressante ambtsbezigheden” niet door en wordt verschoven naar 26 juli.

Uit het verhoor van de schout Hindrik Everts Noordhuis blijkt, dat hij al eerder, “in oktober of november 1822”, twee keer een huwelijk van “minderjarige dochters, welkers namen mij op dit oogenblik niet te binnen vallen” had “gecelebreerd”, zonder toestemming van de familieraad ⁴. Dat was hem op een boete komen te staan. Daarom had zijn zoon Albert de registers van 1822 nog eens nagekeken, of er niet weer zo’n “misslag” was begaan, “waarover ik op nieuw zoude kunnen worden geactioneerd”. Toen inderdaad zo’n geval opdook, hadden hij en zijn zoon besloten de tekst in de betreffende acte te veranderen. “Mijn zoon ... maakte mij echter indachtig, dat deze verandering ook moeste geschieden in de doopacte van de bruid, door den Schout van Leens afgegeven, zoo als dan ook werkelijk is geschied ... door het woord **drie in een** te veranderen”. Zijn zoon heeft alle veranderingen aangebracht.

Verder verklaart de schout, dat hij in mei 1822, ten tijde van het huwelijk,

nog niet voor zijn eerdere vergripen veroordeeld was. Was hij dat wél geweest, dan “zoude [ik] voormeld huwelijk niet voltrokken hebben, zonder mij vooraf van de toestemming van de familieraad te hebben verzekerd”.

Vervolgens wordt ook zoon Albert, ontvanger der belastingen, verhoord. Hij zegt, dat zijn vader de vergissing “uit onkunde” heeft gemaakt, maar dat hij, Albert, alle veranderingen heeft aangebracht. Te meer, daar de bruidegom A.T. van der Kleij verklaarde, dat zijn vrouw al één jaar oud was, toen zij gedoopt werd.

Drie dagen later, op 29 juli, worden de getuigen, Aldert Thomas van der Kleij en zijn vrouw Trijntje Alberts de Ruiters gehoord. Hun verklaringen zijn vrijwel dezelfde als die zij eerder aan de officier van justitie hadden gedaan.

Een steunbetuiging uit Ulrum

De zaak maakt blijkbaar veel indruk in de gemeente Ulrum. Begin augustus 1823 doen een aantal inwoners een goed woordje voor vader en zoon Noordhuis ⁵, die

“zich in een allermoeijelijkste omstandigheid bevinden, en in overweging hebben genomen de zware huishouding van den eerstgenoemde als zijnde vader van tien kinderen, waarvan zeven nog minderjarig zijn, benevens deszelfs zoon opgemeld als hebbende een vrouw en vier kleinen, een enkele onachtzaamheid, of misverstand, de aanleidende oorzaak is geweest van dezen misstapen dewelke echter den geheelen ondergang van twee huisgezinnen, bestaande in eene talrijke familie zou kunnen ten gevolge hebben, ofschoon er anderzins op beider zedelijk gedrag niet het minste is aantemerkten ... [en dat zij] ... gaarne de eerstgemelden wederom in den post van Schout en Secretaris dezer Gemeente zouden hersteld zien, niet twijffelende of dit geval zal op hem zulk eenen diepen indruk hebben gemaakt, dat hij voortaan met alle omzigtigheid en naauwgezetheit denzelven zal waarnemen ...”.

En ondanks een nadere uitleg hoer het zo ver is kunnen komen van Hindrik Noordhuis zelf ⁶ blijft de aanklacht blijft. In zijn requisitoir d.d. 10 december 1823 vraagt de officier van justitie alle processtukken op te sturen naar de procureur generaal bij het Hoog Gerechtshof in Den Haag. En hij eist de gevangenneming van de beklaagden.

Uitspraak van het Hoog Gerechtshof te 's-Gravenhage en het vervolg

Op 21 januari 1824 volgt het oordeel van het Hoog Gerechtshof (Kamer van beschuldiging). Dat “stelt de beklaagden Hindrik Everts Noordhuis en Albert Hindriks Noordhuis ter zake voorschreven in staat van beschuldiging, dat is, ter zake van valsheid in Openbare en Authentique geschriften, door het veranderen en altereren van die geschriften, en ten aanzien van den eersten beklaagden ter zake van zulks te hebben gedaan als Openbaar Ambtenaar in de uitoefening zijner functien”. En verwijst de zaak aan het Hof van Assises voor de provincies Groningen en Drenthe te Groningen. Op 13 februari wordt in het Parket van het Hoog Gerechtshof de acte van beschuldiging geschreven, waarna op 24 februari vader en zoon Noordhuis te Ulrum gearresteerd en overgebracht naar het Huis van Justitie in Groningen.

Hof van Assises te Groningen d.d. 8 maart 1824

Op 8 maart 1824 begint het proces en verschijnen Hindrik Everts Noordhuis (oud 58 jaren ... geboren te Ruinen ⁷, woonachtig te Ulrum, lang een el 762 streep, hebbende grijsachtige haaren en bruine wenkbrauwen, ovaal aangezigt, gezonde kleur, hoog voorhoofd, blauwe oogen, lange neus, ordinaire mond, ronde kin, hebbende een lidteeken aan de linkerzijde van de onderlip) en zijn zoon Albert Hindriks Noordhuis (oud 34 jaren, geboren te Groningen ⁸, lang een el 768 streep, hebbende bruine haaren en wenkbrauwen, ovaal aangezigt, bleeke kleur, kort voorhoofd, blauwe oogen, spitse neus, breede mond, ronde kin) voor het Hof van Assises.

De officier van justitie eist tegen vader Noordhuis “geesseling met den strop om den hals aan de galg vastgemaakt, brandmerk, confinement in een rasp of Tuchthuis voor een termijn door het Hof te bepalen niet te boven gaande den termijn van twintig achtereenvolgende jaren”. En tegen zoon Noordhuis “openbare geesseling, brandmerk, confinement in een rasp, tucht of werkhuis voor den tijd ... niet te boven gaande den termijn van vijftien achtereenvolgende jaren”. Beiden in een boete van ten hoogste een-vierde van het voordeel dat zij van de valsheid hebben gehad en van ten minste f 47,25, en in de kosten van het proces.

De president van de rechtbank verklaart de beklaagden Hindrik Everts Noordhuis en Albert Hindriks Noordhuis schuldig en condemneert hen “om gebragt te worden ter plaatse alwaar men gewoon is door dit Hof executie van Crimninese Justitie te doen en wel de eerstgenoemde om aldaar op een schavot knielende en geblinddoekt met het zwaard over het hoofd te worden gestraft, en de tweede genoemde, om aldaar op een schavot gedurende een half uur te pronk te worden gesteld, confineert de zelven voords, ieder voor den tijd van vijf achtereenvolgende jaren in een tuchthuis binnen het ressort van het Hoog Geregthshof in 's-Gravenhage om aldaar met hunner handen arbeid hun onderhoud te gewinnen”. En beiden in een boete van f 47,25 en in de kosten van dit proces.

Hof van Assises werd gevormd door mr. Dominicus Nicolaus Josephus Hondebeek Heerkens als president, en Tammo Adriaan ten Berge, Antonius van Peer, Johan Herman Geertsema en Joseph Gockinga als raden.

Cassatieverzoek afgewezen

Beide veroordeelden vragen direct na de uitspraak cassatie van het arrest van 8 maart 1824. Op 31 maart 1824 verwerpt “Het Hoog Gerechtshof in 's-Gravenhage, Eerste en Derde Civiele kamers, Regt doende als Hof van Cassatie” het gevraagde: “overwegende, dat noch bij de acte waarbij de voorziening in cassatie is aangetekend, noch naderhand door of van wegen de requiranten eenige gronden voor die cassatie zijn voorgebragt en er ook geen exteren waarop dezelve ex officio zoude kunnen worden verleend. wordt het gedane verzoek van de hand gewezen”.

Verzoek aan de Koning

Een verzoek aan de koning heeft kort daarop meer succes.

Bij Koninklijk Besluit van 15 mei 1824 wordt, na advies van de minister van justitie van 13 mei, “goedgevonden en verstaan aan de supplianten kwijtteschelden de schavot en tuchthuisstraffen”, maar de boetes blijven gehandhaafd. Tevens wordt Hendrik Everts Noordhuis ontslagen uit zijn post van schout van de gemeente Ulrum.⁹

Op 3 juni worden vader en zoon Noordhuis uit het Huis van Justitie te Groningen ontslagen, waar zij sinds 24 februari van hetzelfde jaar gevangen hebben gezeten.

Nasleep

Het proces is schout Noordhuis gewis niet in de koude kleren gaan zitten: hij overlijdt op 20 augustus 1824, slechts een paar maanden na zijn vrijlating.

En ook zijn familie werd gedurende het proces zwaar getroffen: op 1 maart 1824, minder dan een week na de arrestatie van zijn vader en halfbroer, overlijdt te Ulrum de 16-jarige Eildert Hindriks Noordhuis.

Noten

- 1 Tenzij anders vermeld komen de aangehaalde stukken uit Toegang 141, Hof van Assisen van het departement van de Westereems, inv.nr. 6.85, Processtukken 5-8 maart 1824, laatste pak, d.d 8-3-1824, met een dertigtal bijlagen.
- 2 Toegang 800, Archief van de gouverneur, inv.nr. 227, Ingekomen stukken, aktenr. 932, d.d. 4-7-1823.
- 3 Toegang 1099, Gedeputeerde Staten van Groningen 1814-1942, inv.nr. 21, Registers van besluiten en uitgegane stukken juli-september 1823, fol. 41vo, n° 36, d.d. 7-7-1823.
- 4 Toegang 143, Rechtbank van eerte aanleg te Appingedam 1811-1839, inv.nr. 32, Minuten van vonnissen, nr. 581, d.d. 25-10-1822. Bij “Vonnis in correctionele materie” wordt Hindrik Everts Noordhuis veroordeeld tot “slechts” 25 gulden boete, omdat hij “niet met opzet maar uit ignorantie” de huwelijken van de minderjarige Pieter Cornelis Luit x Jantje Jans Prins op 19 mei 1821 en van Tonnis Klasens Zuidhof x de minderjarige Ida Sijmons Noordhof op 24 november 1821 heeft voltrokken.
- 5 Toegang 800, Archief van de gouverneur, inv.nr. 232, Ingekomen stukken, aktenr. 1220, d.d. 12-8-1823.
- 6 Toegang 800, Archief van de gouverneur, inv.nr. 232, Ingekomen stukken, aktenr. 1240, d.d. 14-8-1823.
- 7 Uit de huwelijksbijlagen bij het derde huwelijk van Hindrik Everts Noordhuis (met Heilina Tonnis Luininga) op 22 januari 1822 te Ulrum blijkt, dat hij 20 mei 1765 te Ruinen geboren is en op 26 mei aldaar gedoopt als zoon van wijlen de bierbrouwer Hindrik Everts (overl. Ruinen 20-11-1764) en diens vrouw Lammigje Allerts. Als hij één jaar oud is overlijdt ook zijn moeder te Ruinen op 1-7-1766.
- 8 Albert Hindriks Noordhuis is geboren te Groningen en aldaar gedoopt in de AKerk op 30 november 1788 als zoon van Hindrik Everts en diens eerste vrouw Trijntje Berens.
- 9 Toegang 800, Archief van de gouverneur, inv.nr. 932, Ingekomen en uitgaande stukken, d.d. 1-6-1824, aktenr. 7 en inv.nr. 933, d.d. 10-6-1824, aktenr. 8

Interview met Ytje Krol

Klaas Niemeijer, redacteur

Bezoekers aan het RHC Groninger archieven krijgen Ytje Krol zelden te zien. Maar dat wil niet zeggen dat ze geen betekenisvolle rol voor het publiek vervult! In het kort gezegd werkt ze hoofdzakelijk achter de schermen aan het wel en wee van zowel het publiek als het gebouw.

- ***De eerste vraag is nogal voor de hand liggend: wat is je functie bij het RHC Groninger Archieven?***

Coördinator Facilitaire Zaken. Ik regel de gebouwwzaken en ondersteunende zaken voor de collega's en de bezoekers in ons gebouw. Het is een baan met veel afwisseling.

- ***Hoe lang werk je er al?***

Even kijken.... het is vijftien jaar geleden dat ik ben begonnen bij het toenmalige Gemeentearchief. Na mijn studie Facilitaire Dienstverlening aan de Hanzehogeschool te Groningen heb ik eerst via een uitzendbureau bij het Gemeentearchief gewerkt en daarna ben ik in dienst gekomen. Zoals bekend, is het Gemeentearchief later gefuseerd met het Rijksarchief tot het Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven.

- ***Wat houdt jouw functie precies in?***

Die is veelomvattend. Grofweg is de functie te verdelen in een aantal hoofdtaken.

De receptie

De bezetting van de receptie valt onder de verantwoordelijkheid van de coördinator facilitaire zaken. De medewerkers van de receptie vormen het visitekaartje van de dienst. Zij verzorgen de uitgifte van toegangspasjes aan studiezaalbezoekers en de ontvangst van bezoekers die voor collega's komen. Daarnaast komen de telefoontjes bij hen binnen en verrichten ze ook achter de schermen allerlei werkzaamheden. De receptiemedewerkers vervullen een belangrijke rol op het gebied van veiligheid.

Veiligheid, dat is een veelomvattend begrip. Wat is jouw rol daar in?

Ik coördineer de Bedrijfshulpverlening (BHV). Het BHV-team bestaat uit BHV-ers, EHBO-ers en ontruimers. Het gebouw Cascadeplein 4 is relatief groot ten opzichte van het aantal medewerkers. Vandaar dat een behoorlijk deel van de collega's een rol heeft in geval van calamiteiten en ontruiming. Gelukkig is het publiek hoofdzakelijk geconcentreerd in de studiezaal. Ook het materiaal van het BHV-team vereist de nodige aandacht. Denk maar aan het up-to-date houden van de verbandmiddelen, de portefeuilles, evacuatiestoelen enz. Het onderhoud van de brandmelders en brandblussers is centraal geregeld. De receptionistes hebben allemaal een BHV-training of een EHBO-opleiding gehad. Bij lezingen is altijd iemand van de receptie aanwezig die BHV-er of EHBO-er is. Er wordt jaarlijks een ontruimingsoefening gehouden. Soms vervelend voor het publiek, maar beslist noodzakelijk. Bij verbouwingen speelt veiligheid altijd een rol.

Onderhoud: Recent is er een grote aanpassing in de studiezaal geweest.

Inderdaad, de TL-plafondverlichting in de studiezaal is vervangen door een Led-verlichting met als resultaat een betere lichtopbrengst en besparing op de energiekosten.

Het onderhoud van het gebouw Cascadeplein 4 en voorbereiding van verbouwingsplannen is ook een taak van de coördinator facilitaire zaken. Binnen het Cascade-complex worden de gezamenlijke facilitaire zaken geregeld door het Centrum voor Facilitaire Dienstverlening van de Belastingdienst. Vandaaruit worden de diverse onderhoudscontracten voor de panden Cascadeplein 2 t/m 10 geregeld. Zaken die daarbuiten vallen worden door mij rechtstreeks geregeld met leveranciers/dienstverleners. Grotere verbouwingsplannen worden vaak in samenwerking met de Rijksgebouwendienst (RGD) uitgewerkt. De RGD ondersteunt ons dan bij de aanbesteding en uitvoering.

En dan hebben we nog evenementen bij het RHC Groninger Archieven ...

Jazeker, jaarlijks zijn er in het gebouw Cascadeplein 4 twee evenementen: de Dag van de Groninger Geschiedenis (DGG) en de Dag van de Grunneger taal (DGT). Ook wordt er – niet jaarlijks – de Dag van de Archeologie georganiseerd. Vooral de eerste twee evenementen vergen veel voorbereiding, waarbij uiteraard de veiligheid voor de deelnemers en de bezoekers op de eerste plaats komt. Vooral bij de Dag van de Groninger Geschiedenis is er sprake van een groot bezoekersaantal en vooral een piekbelasting bij de opening. Op basis van ervaringen van voorgaande jaren hebben we in 2013 aangepaste veiligheidsmaatregelen toegepast. Je kunt nu eenmaal maar een maximum aantal bezoekers op een bepaalde plaats toelaten. Het heeft goed gewerkt en is zeker voor herhaling vatbaar. Bij de organisatie van een DGG en een DGT is er sprake van een brede samenwerking van een enthousiaste groep mensen. Ik regel vooral de praktische zaken zoals: de middelen en huur van materialen; een inrichtingsplan voor het gebouw; overleg met de cateraar; en natuurlijk het overleg met de artiesten en deelnemers m.b.t. de benodigdheden. Achter de schermen werken er natuurlijk nog veel meer mensen mee aan deze dagen; denk aan de collega's die het programma samenstellen, de receptie, de redactie van het magazine en niet te vergeten de vrijwilligers die allerlei hand- en spandiensten verlenen.

- ***Nou, zo te zien heb je een prachtige baan met heel veel uitdagingen. Ik kan me voorstellen dat je je geen dag verveelt! Wat doe je eigenlijk in je vrije tijd?***

Naast mijn gezin ben ik actief in de kerk waar ik lid van ben. Verder doe ik aan hardlopen en wandelen.

- ***Een laatste vraag: doe je misschien ook aan genealogie?***

Nee, maar ik kan me wel voorstellen dat het een verslavende hobby is.

Mies Becker [Knipseldienst] stelt knipster Frouke Barkhuis kort voor

- ***Wie ben je?***

Wel ik ben Frouke Barkhuis, geboren 7 juni 1938 in Helpman en nu weer terug op dezelfde plek waar ik ben opgegroeid.

- ***Hoe lang knip je al?***

Ik zou niet weten hoe lang ik knip, begin jaren '90??? Mogelijk weet Frans [Renssen, red.] dat nog. In elk geval niet lang nadat ik lid van de NGV werd.

- ***Wat is een droom van jou die nog niet is uitgekomen?***

Een grote serre aan mijn huis, maar dat lukt alleen als ik de loterij win.

Alle@@@l digit@@@l (een-en-veertig)

Antonia Veldhuis, Veenwouden

De Dag van de Groninger Geschiedenis op 10 oktober jl. leverde het publiek weer diverse websites op. Het zijn teveel om hier op te noemen, u kunt ze op de site www.dagvandegroningergeschiedenis.nl vinden. Evenals een foto-impresie van deze dag.

Nakijken van de op deze (wederom geslaagde) dag verzamelde folders leverde echter niet echt veel nieuwe sites die (een deel van) hun collectie digitaal hebben op. Wel waren er een paar die interessante historische informatie en/of afbeeldingen hebben, ik noem ze verderop. Intussen verdwaalde ik even op het net en kwam terecht op www.allegroningers.nl. Hier ontdekte ik enige nieuwe items. Op de site staan naast alle overlijdens (1811-1961), huwelijken (1811-1936), geboorten (1811-1912) en DTB's van alle kerspels, nu ook de Memories van Successie van 1807-1811. De Memories van kantoor Groningen zijn ingevoerd van 1814-1837, die van Zuidbroek van 1819-1853. Nieuw (voor mij) zijn de Staten van landverhuizers, deze zijn beschikbaar over de jaren 1847-1901, besnijdenisregisters en de huwelijkscontracten (h.c.'s) voor 1811. Bij de h.c.'s geven de (vele) getuigen meer inzicht in de familieverhoudingen.

Sites waarop foto's, wetenswaardigheden en verhalen staan die mogelijk interessant zijn voor de genealoog zijn: www.historischmenterwolde.nl, www.erfgoedgemeente.delfzijl.nl (ook geschiedenis, kaarten en lijst monumenten) en www.molenwerkgroep.oostgroningen.nl (foto's met info onder **Molens in Oost-Groningen**, onder **Stukje theorie** uitgebreide verklaring van diverse begrippen zoals pelmolen, korenmolen, kruibare kap enz. en diverse films). Onder www.groningerkerken.nl (ik noemde hem vorig jaar ook) staan **Zes kerken uitgelicht**, **Verhalen van de Groninger kerken**, **Registers** (vakjargon) en **De Groninger kerken** (een alfabetische lijst met afbeeldingen van de kerken van deze stichting).

Jur Dekker schreef in oktober dat hij in een huis aan huisblad had gelezen dat sinds kort de gegevens van de graven op de Groninger begraafplaatsen online beschikbaar zijn via www.begraafplaatsen-online.nl. Jur: 'Er zou informatie over meer dan 4700 graven met bijna 100.000 overledenen gemakkelijk te vinden zijn. Behalve geboorten en sterfdata is ook informatie te vinden over de termijn wanneer de grafhuur eindigt. Misschien kunnen wij genealogen er ons voordeel mee doen'.

Daarom geef ik dit even aan u allen door.

Aanvullende info van de site: De gegevens van de graven en urnen op de begraafplaatsen Selwerderhof, Hoogkerk, Esserveld, de Noorderbegraafplaats, de Zuiderbegraafplaats en Noorddijk zijn op deze site te vinden. Van elke begraafplaats staat het aantal begraven personen vermeld, voor zover ik het kon bekijken is zoeken alleen afzonderlijk mogelijk. Ook Gert Zuidema gaf deze tip.

De trouwe lezers van mijn **Column** op de NGV-site (www.ngv.nl) zullen het volgende stukje wel hebben gelezen. Voor de mensen met voorouders in Duitsland die dit niet deden:

In 2007 is men in Oost-Friesland begonnen met het fotograferen van grafstenen en grafmonumenten en het inkloppen van de persoonsgegevens hiervan. Intussen staan er ongeveer 28.500 foto's op www.grabsteine-ostfriesland.de.

Via **Suche** kunt u zoeken op voornaam, achternaam en/of locatie. **Friedhöfe** aanklikken geeft een kaartje met markeerpunten van de geïnventariseerde begraafplaatsen, op deze pagina **Zur Listenansicht wechseln** geeft een alfabetische lijst van de plaatsen. Daarachter staat, tussen haakjes, het aantal graven. Dubbelklikken geeft de complete lijst namen van betreffende begraafplaats. Als er **soldat** staat is dat een tijdens een oorlog gesneuvelde man. De site is ook te bereiken via <http://compgen.de>, een pagina die ik al eens noemde. Intussen zijn aan die site nieuwe digitale bestanden toegevoegd. Onder **Informationen** vindt u onder andere: GenWiki (hoofdverzameling), News, DigiBib (digitale uitgaven), Mailinglisten, Forum en Vereine (35 verenigingen). **Data-banken** geeft onder meer toegang tot de Duitse digitale bestanden Gedbas (Ahnenlisten), Ortsfamilienbücher (zie ook *Webdigit@@1* nummer 20), Adressbücher en Totenzettel.

Mist u de Groningers Harmen Sybolts Havinga, Janna Wilhelmina Alberts Free, Harmen Jans Potgieter, Dirk Jansz Smient of Frederick Luit, kijk dan eens op www.stamouers.com. Op deze site met stamouders in Zuid Afrika kunt u ze vinden. Ze vestigden zich daar, trouwden er en hun nageslacht woont er. Er staan nog veel meer Nederlanders. Soms is de naam iets veranderd, zo heet Havinga nu Havenga. Heeft u aanvullingen of artikelen over dit onderwerp, dan kunt u die indienen. Ze worden geplaatst in de taal waarin ze het schrijven binnenkrijgen. Dat is Engels, Nederlands en Afrikaans. Omdat veel van de stamouders aankwamen per VOC-schip en er bleven, is er ook veel informatie over die maatschappij. Verder artikelen over de Kerk van de Kaap, de slaven en inwoners. U kunt families vinden onder **Stamouers**, ze staan in alfabetische volgorde.

Wilt u deze site helemaal in het Nederlands lezen, open hem dan via www.google.nl. Intikken **stamouers africa** en openen via **Vertaal deze pagina**. Of gebruik de verkorte url die ik verkreeg door op www.tinyurl.nl de op die manier verkregen link te plakken: <http://tinyurl.com/oyg76zs>.

Een andere mogelijkheid om een buitenlandse website in het Nederlands te lezen is door de tekst te blokkeren (**ctrl a**) en hem in het linkervlak op www.translate.google.nl te plakken (**ctrl v**). Rechts verschijnt – nadat u de gewenste taal heeft geselecteerd – de vertaling.

In 1778 passeerden 41 schippers uit Pekela de Sonttol te Helsingor. De namen en genealogische gegevens kunt u lezen in de bijlage van het artikel *Van Pekela tot Sint Petersburg* in het Jaarverslag van 1997 van het Museum Kapiteinshuis te Pekela. Het is één van de vele artikelen die in deze bron staan. U kunt ze lezen/downloaden op www.kapiteinshuis.nl onder **Het kapiteinshuis, Jaarverslagen**. Zie ook *Allem@@l digit@@l* nummer 39.

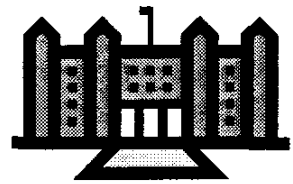
Intussen komt er steeds meer op internet en wordt het steeds moeilijker om net die (zoek)pagina te vinden die u hebben moet. Denk dus aan vastzetten als **Favoriet** of maak een print.

En geef hem aan mij door, zodat ik hem de volgende keer kan noemen en nog meer mensen er plezier van kunnen hebben. Ergo: lees ze, surf ze en stuur ze!

Nieuws van de archieven

redactie Henk Hartog

Groninger Archieven, Cascadeplein 4, tel. 050-5992000; www.groningerarchieven.nl

Aanwinsten genealogieën etc. in de bibliotheek (toegang 1957)

28210 **Haak**. *Historie van de familie Haak uit het Westerkwartier*, door Janke S. Banda-Helmholt, 2013; 232 pag.; rijk geïllustreerd, met uitvoerig register.

Stamvader is Jacob Harmens Haak, geb. 1783 te Westerland onder Sebaldeburen als zoon van Harmen Jacobs en Grietje Klasens, en in 1807 getrouwd met Sapke Hendriks Wijkstra. O.a wordt uitgebreid geciteerd uit het boekje van zoon Hendrik over zijn deelname aan de Tiendaagse Veldtocht in 1830 en zijn verblijf in Zuid-Nederland.

28109 **ter Laan**. *Als ik nou maar eerst wat verdain... : jeugdherinneringen van Kornelis ter Laan*; samengesteld door Stip ter Laan, 2013; 207 pag. Na elke jeugdherinnering een korte uitleg met genealogische gegevens, met name wie-is-wie in het verhaal.

28170 **de Ruiters**. *Eilardus de Ruiters : een aan lager wal geraakt lid "van eene fatzoenlijke familie"* door J.J. Boer, 2013; 282 pag.; rijk geïllustreerd.

Een uitgebreid verslag van het leven van Eilardus en de mensen in zijn omgeving.

Eilardus de Ruiters, zoon van Jakob Eltjes Tammes de Ruiters en Johanna Meurs, geboren te Oude Pekela 11 december 1795, aldaar gedoopt 13 december door zijn grootvader pastor Eilardus Meurs, overleed 8 augustus 1833 in het huis van Opsluiting en Tuchtiging te Leeuwarden. De handel en wandel van Eilardus wordt uitgebreid uit de doeken gedaan. Achterin nog zijn kwartierstaat, en parenteel met zijn nageslacht.

28191 **cherchers**. *Aangestelde cherchers of opzichters bij de molens voor de belasting op het gemaal in de provincie Groningen 1629-1809*, samengesteld door B.D. Poppen, 2013.

Cherchers (in Groningen ook 'sarries') waren door de provinciale overheid aangestelde ambtenaren, die belast waren met het toezicht op de naleving van de belasting op het gemaal. In diverse resolutieboeken is er het nodige over hen te vinden. De schrijver schreef deze resoluties grotendeels uit en plaatste ze in chronologische volgorde.

Ons filiaal aan de Kerklaan is door de week tot 10 uur 's avonds open!

Kijk voor uitgebreide openingstijden op: www.copyright.nl

kerklaan 49-51
groningen
050-5714666

verl. hereweg 45
groningen
050-5275555

verl. bremenweg 8
groningen
050-3188034

kanaalstraat 15a
roden
050-5016519

*Uw favoriete foto's op
canvas*

prijzen:

20 x 20	15,00
20 x 30	17,50
30 x 30	22,50
30 x 40	28,00
40 x 40	32,00
40 x 60	40,00
50 x 50	42,00
50 x 75	58,00
60 x 60	60,00
60 x 80	70,00
80 x 80	82,50
75 x 100	90,00
100 x 100	122,50
120 x 100	131,00
150 x 100	140,00

combinaties zijn mogelijk

levertijd 1 tot 2 dagen

CopyRight en haar medewerkers wenst iedereen
fijne feestdagen en een voorspoedig 2014

Nieuwe boeken Verschenen of nog te verschijnen

Klaas Niemeijer, kenjniemeijer@planet.nl

Alweer het eerste nummer van 2014. Wat vliegt de tijd! Ik heb het gevoel dat gisteren de boekenlijst van het nummer 2013-1 is samengesteld. Dit keer weer een lijst met tal van mooie en interessante boeken. Het aanbod van nieuwe boeken is groot. Noodgedwongen moet een aantal nieuwe uitgaven worden doorgeschoven naar een volgend nummer.

Auwema – eigenerfden in Tolbert, Leo Martinus, uitgegeven in eigen beheer, 160 bladzijden, geen ISBN, rijk geïllustreerd, deels in kleur, € 19,95. In de bijlage de genealogie Auwema van de Auwemaborg te Tolbert en mogelijke nazaten.

Bethel – Wijkgebouw in de Groninger Bergstraat 1887 – 2008, Beno Hofman, uitgegeven door Bethel Groningen 2013, 80 bladzijden, geïllustreerd, € 12,50. Dit boek beschrijft het wel en wee van het gebouw van de Nederlands Hervormde Wijkvereniging “Centrum het Noorden” in de Grote Rozenstraat te Groningen.

Dat dou ik die nait noa – Ede Staal zuzooiend op zondagochtend, Simon Reker, uitgeverij In Boekvorm Uitgevers bv, Assen 2012, 120 bladzijden, ISBN 978-90-77548-84-4, geïllustreerd, € 14,50. Een compilatie van de bijdragen die Ede Staal aan het toenmalige radioprogramma Sloaperstil van RTV Noord leverde.

De bedelaarskolonie – De Ommerschans, het eerste landelijk gesticht voor luilevende armen, Wil Schackmann, uitgeverij Van Gennep Amsterdam 2013, 367 bladzijden, ISBN 978-94-6164215-8, geïllustreerd, € 19,95. Na de verschijning van zijn boek De proefkolonie weer een boek over een onbekend stuk vaderlandse geschiedenis. Interessant is de bijlage met 1252 namen van de eerste bewoners uit o.a. de stedelijke regering van Groningen.

Erf aan de A – Ter Borg, de Ter Borgen en de J. en A. ter Borg Stichting, Roelof Pinxterhuis, J. en A. ter Borg Stichting/Uitgeverij Noordboek 2012, 151 bladzijden, ISBN 978-90-330-0342-4, rijk geïllustreerd, deels in kleur, € 19,95.

Het Groningsche Scholentype – De utopisch scholenbouw van stadsarchitect Jaap Wilhelm, Hans de Man, uitgeverij Servo, 223 bladzijden, ISBN 978-90-5786-132-1, rijk geïllustreerd, deels in kleur € 29,90. Groningen was in de jaren vijftig toonaangevend op het gebied van scholenbouw. Niet geheel onterecht, want stadsarchitect Jaap Wilhelm maakte korte metten met de bestaande ideeën in onderwijsland. Het door hem ontwikkeld concept zou de geschiedenis ingaan als het Groningse scholentype en heeft de nodige invloed gehad op de scholenbouw in Nederland.

Het priiel op de heuvel - Zes generaties Vlaskamp, Aly van der Mark, uitgeverij Van Gorcum, Assen 2013, 180 pagina's, ISBN 978-90-232-5164-4, geïllustreerd, € 22,95. De geschiedenis van een tuindersfamilie veelal werkend in Noord-Nederland, vanaf 1770 beschreven. Waarbij meer of minder terloops allerhande informatie te lezen is over tuinen die door familieleden zijn aangelegd.

Lagen in Stad – oude vondsten in nieuwe verhalen, Gert Kortekaas en Martijn Lindeboom (redactie), uitgeverij Passage, Groningen 2013, ISBN 978-90-5452-280-5, geïllustreerd in kleur, 224 pagina's, € 18,90. In dit boek bundelen archeologen en verhalenvertellers hun krachten. Archeologen vertellen over de vondsten, verschillende schrijvers vertellen fictieve verhalen over in de lagen onder de stad teruggevonden objecten. Een pronkbijl, een Duitse helm, een verbrande jongensbroek, een geleerdenmuts, een muntfibula, een pot met geld, zaken die vragen oproepen en de fantasie op hol doen slaan.

Represailles in Groningen 1940-1945, Gewapend verzet en bloedige wraak, Monique Brinks en Jack Kooistra, m.m.v. Auke Wiersma, uitgeverij Louise te Grouw i.s.m. uitgeverij PENN.nl te Leeuwarden, 309 bladzijden, ISBN 978-94-915-3614-4, geïllustreerd, € 22,90. Dit boek is het vierde deel uit de serie boeken over represailles in de jaren 1940 tot 1945. De serie zal bestaan uit een hoofddeel (reeds verschenen) en per provincie een apart deel. Voor genealogen is vooral de database van de ruim 450 vermoorde slachtoffers interessant. Absoluut een aanrader. Naast het hoofddeel Nederland zijn de delen Friesland en Limburg al gepubliceerd.

Schrijvers op Streek, onder redactie van Jan Sleumer, uitgeverij kleine Uil Groningen 2013, 206 bladzijden, ISBN 978-94-910-6565-1, geïllustreerd, € 16,50. Dit boek is een verzameling van verhalen in diverse streektaalen zoals het Westeralouwers Fries, West-Brabants, Groningen-Westerkwartiers, Twents, Groningen-Hogelandsters en nog veel meer. Van harte aanbevolen.

STADjers – jaren '50 en '60 in Groningen, vastgelegd door Fotobedrijf Piet Boonstra / samengesteld door Michael Hermse, Uitgeverij Noordboek 2012, 127 bladzijden, ISBN 978-90-330-0282-3, nagenoeg geheel geïllustreerd, € 25,00. Dit fotoboek is een vervolg op het eerdere fotoboek 'Groningen 1948-1968' en laat weer tal van nostalgische plaatjes zien. Ook voor genealogen interessant: vaak zijn er personen afgebeeld die allang geschiedenis zijn of woningen die verdwenen zijn.

Straat voor straat - Noordhorn, Zuidhorn en Brittil in de twintigste eeuw, Boersma e.a., uitgeverij Profiel, Bedum 2013, 240 pagina's, ISBN 978-90-5294-547-7, nagenoeg geheel geïllustreerd, € 24,95. Een fotoboek geschreven voor en door inwoners van Noordhorn, Zuidhorn en Brittil en omstreken. Een boek vol geschiedenis, anekdotes en illustraties. Een mooi overzicht van de dorpen van begin twintigste eeuw tot heden.

Uithuizer polders in woord en beeld, Jan Ekema en Teun Juk, uitgeverij Stichting Uitgaven Noord/Groningen, Warffum 2012, 600 bladzijden, ISBN 978-90-733-1940-0, rijk geïllustreerd, € 49,50. Een kloek, maar prijzig boek met heel veel informatie. Helaas ontbreekt een register.

Van Knekelhuis tot Kloppend Hart – Geschiedenis van de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen 1615 tot heden, Alex C. Klugkist & Sybren Sybrandy, Barkhuis & Universiteitsbibliotheek Groningen 2012, 244 bladzijden, ISBN 978-94-914-3118-0, rijk en prachtig geïllustreerd, deels in kleur, € 24,95.

Van volkskerk tot kathedraal / De St.-Jozefkerk in Groningen, onder redactie van drs. E.O. van der Werff en dr. A. Hilhorst, Stichting Uitgeverij Philip Elchers 2012, 192 bladzijden, ISBN 978-90-5048-128-1, rijk geïllustreerd, € 29,50. Het boek verscheen op initiatief van het parochiebestuur van de Sint Martinusparochie te Groningen ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de St. Jozefkerk.

Verbroken verleden... De Molukse gemeenschap in Hoogkerk 1961 – 2011, Dolf R.L. Risamena, eigen uitgave, 100 bladzijden, ISBN 978-90-5786-116-1, geïllustreerd, € 15,00

Verkwanseld Erfgoed – Landbouwbedrijf van de Gemeente Groningen bij de Dollard 1896 – 1986, J.H. Noteboom. Uitgeverij Profiel, Bedum 2013, 311 bladzijden, ISBN 978-90-5294-546-0, rijk geïllustreerd, € 29,95. Van oudsher bezat de stad Groningen veel landbouwgrond in de provincie. Door haar actieve rol in de inpoldering en het in cultuur brengen van het oostelijke deel van de Dollard kwamen ook daar landbouwgronden in handen van de stad.

Voltooid verleden – De geschiedenis van de Bijzondere Neutrale ULO-school te Siddeburen 1921 - 1955, Hendrik Lammert Brink, uitgeverij Profiel Bedum 2013, 207 bladzijden met een uitgebreid register van leerlingen en profielen van het onderwijzend personeel, ISBN 978-90-5294-542-2, rijk geïllustreerd, € 32,95. Als zo'n boek over mijn vroegere school zou zijn geschreven, dan had ik het zeker gekocht!

Vragen en antwoorden

redactie Johan Waterborg

Deze rubriek is bedoeld voor specifieke vragen op genealogisch gebied in de provincie Groningen en voor algemene vragen van genealogische aard. Antwoorden komen van de GroninGEN-lezers; de redactie doet geen onderzoek naar aanleiding van gepubliceerde vragen; voor verdere regels zie GroninGEN 2013 nr. 1, p. 31. U kunt uw vragen en antwoorden sturen naar: J.A.P. Waterborg, Vijverweide 13, 9791 EA Ten Boer, tel: 050-230 34 40, e-mail: waterborg@gmail.com.

VRAGEN

2014/01 Een reislustig gezin

Obbe Tjeerds de Heer, geb. Sappemeer, otr. Hoogezand 22-4-1674 /tr. Joure 5-5-1674 **Gertien Lolles**, dochter van *Lolle Noolckes* en *Namck Meijnerts*, ged. 4-2-1655 Joure. Kinderen:

1. **Hotse Obbes**, ged. 23-5-1677 Joure.
2. **Wytske Obbes**, ged. 7-9-1679 Joure.
3. **Tiert Obbes**, ged. 24-3-1682 Hoogezand.
4. **Meindert Ubbes**, ged. 12-10-1684 Hoogezand.
5. **Meynert Obbes**, ged. 19-9-1686 Joure.
6. **Jeltie Obbes**, ged. 22-4-1688 Joure.
7. **Hotse Obbes**, ged. 31-3-1689 Joure.
8. **Huijbert Obbes de Heer**, geb. vóór 1695 Dordrecht, overl. 26-9-1761 Dordrecht.
9. **Lolle Obbes**, ged. 7-8-1691 Dordrecht.

10. **Jeltie Obbes**, ged. 25-8-1692 Dordrecht.
11. **Lolle Obbes**, ged. 21-11-1694 Dordrecht.
12. **Lolle de Heer**, ged. 11-8-1696 Dordrecht.
13. **Arent Obbes**, ged. 26-7-1698 Dordrecht.
14. **Namkjen Obbes**, ged. 24-1-1700 Dordrecht.
15. **Obbe de Heer**, ged. 29-7-1701 Dordrecht.

Mocht iemand meer weten over Obbe Tjeerds en zijn voorgeslacht dan hou ik mij aanbevolen!

Bert Kranenborg, Maarssen

2014/02 Het venijn zit in de koek. Catharina Jans, haar zus, man en hun ruzie.

Het is 1692, ergens aan het eind van het jaar. De 37-jarige Catharina Jansen, geboren in de buurt van Minden in het Brandenburgse (Duitsland), heeft een koek gebakken. Op haar verzoek heeft buurvrouw Tatjen la Croix daar een speciaal ingrediënt voor gehaald. Ze neemt de koek mee naar haar zuster Trijne Jans en diens dochter Maria, die er beide van eten. Het is vrijwel zeker dat Catharina er niet (veel) van neemt. Binnen de tijd van twee uur zijn zus en nicht overleden. Catharina gaat nog een paar keer in en uit de kamer en dekt de lijken toe met een deken. Ze laat die nacht een lampje branden en hangt een slot op de deur. Later vertelt ze de burens dat haar zus naar Drenthe is vertrokken om te bedelen, daardoor duurt het een tijd tot men de vergane lichamen ontdekt. Zelf vertrekt ze naar Leeuwarden.

Het is 3 december 1705. De 50-jarige Catharina Jansen zit gevangen bij de Stadgeweldige in de stad Groningen. De aanklacht is vergiftiging van haar zus Trijne en nicht Maria. Om een ruzie met haar man, zus en nicht heeft ze beide laatste personen op een 'quaetaerdige maniere' van het leven beroofd. Catharina zal hebben bekend, want de eis, de doodstraf, zal worden voltrokken.

De medeplichtige buurvrouw is intussen overleden. Ze zou ongetwijfeld ook een zware straf hebben gekregen.

Het is 17 december 1705. De doodstraf op Catharina Jansen is voltrokken.

Ze is door de stadsbeul 'levendich op een rad gesettet', haar rechterhand is met een bijl afgehakt, daarna is ze met een koord gewurgd. Haar dode lichaam blijft op het rad hangen tot het 'door lucht en regen sal zijn geconsumeert'. Ten bewijs van de door haar begane, afschuwelijke, moorden hangen er twee knuppels aan het rad, samen met de afgehakte hand.

Verder dan onderstaand kom ik niet:

Catharina geboren rond 1655.

Caspar Hollaker x Catharina Jansen van Steenwijk, wed. Jan Jansen, Groningen 23-2-1677.

Caspar Hafnagel & Catrine Janssen:

doop Lamme, Groningen (NK) 6-12-1676 Costersgang.

Caspar Thomas & Catrina Jans:

doop Maria, Groningen (AK) 14-10-1684 Costersgang.

Caspar Koelnacker & Catrijne Jans:

doop Thomas, Groningen (AK) 20-1-1686 Schuitendiep.

Caspar Holna & Catrina Jans:

doop Maria, Groningen (NK) 8-11-1688.

Antonia Veldhuis, Veenwouden

Bestuur van de afdeling Groningen

<functie>@groningen.ngv.nl

Voorzitter	G. Zuidema, Zilverlaan 30, 9743 RK Groningen	050-5776363
Penningmeester en vice-voorz.	H. Boels, Stadsweg 47, 9791 KA Ten Boer	050-3023207
Secretaris	H.J. Timmer, Coronastraat 14, 9742 EG Groningen	050-5711142
Bestuurslid (en CALS)	T.K.J. Wagenaar, Spiegelstraat 103, 9721 JT Groningen	050-5266701

Redactie GroninGEN

redactie@groningen.ngv.nl

H.J.E. Hartog	Snelliusstraat 28, 9727 JN Groningen	050-5253333
K. Niemeijer	Boerhoorn 56, 9481 HZ Vries	0592-542262
T.K.J. Wagenaar	Spiegelstraat 103, 9721 JT Groningen	050-5266701
J.A.P. Waterborg	Vijverweide 13, 9791 EA Ten Boer	050-2303440

Knipseldienst

knipseldienst@groningen.ngv.nl

M. Becker-Jager	Frankrijklaan 49, 9501 RN Stadskanaal	0599-614257
-----------------	---------------------------------------	-------------

Webmaster

webmaster@groningen.ngv.nl

D. Uuldriks	Velthoek 24, 9642 RB Veendam	0598-633833
-------------	------------------------------	-------------

GroninGEN

wordt uitgegeven door de NGV (Nederlandse Genealogische Vereniging) afdeling Groningen en verschijnt drie keer per jaar.

Losse nummers eerdere jaren kosten € 1,00 per stuk en € 2,00 per jaargang, exclusief porto. Te bestellen door overmaking op genoemde girorekening, o.v.v. de gewenste nummers of jaargang(en).

Abonnementen

GroninGEN wordt gratis toegestuurd aan de leden van de NGV-afdeling Groningen.

Overige leden van de NGV kunnen zich abonneren via een bijkomend of gezinslidmaatschap van de afd. Groningen à € 9,00 per jaar, aan te vragen bij de landelijke ledenadministratie NGV, Postbus 26, 1380 AA te Weesp.

Andere belangstellenden kunnen een los abonnement nemen door overmaking van € 9,00 op rekening 556 30 62 t.n.v. NGV-afdeling Groningen te Ten Boer, o.v.v. 'Abonnement GroninGEN'.

Schrijvers-exemplaren

Schrijvers van artikelen krijgen een auteursexemplaar. Meerdere exemplaren te verkrijgen tegen een gereduceerd tarief, mits vooraf aangevraagd.

Voor **spelregels**, **verantwoordelijkheden** en **advertentiemogelijkheden**: zie onze website.

Oude nummers

Losse nummers 2010 t/m 2014 kosten € 3,00 en volledige jaargangen € 9,00, inclusief porto.

Kopij voor GroninGEN

Kopij voor het volgende nummer uiterlijk **begin maart 2014** toesturen aan het redactieadres: **Snelliusstraat 28, 9727 JN Groningen** of via een e-mail naar de redactie (zie hierboven).

Website NGV afdeling Groningen:

<http://groningen.ngv.nl>

Inhoud GroninGEN

januari 2014, jaargang 21, nr. 1

Woord vooraf	1	Vunzig	15
Afdelingsprogramma	2	Valsheid in geschrifte	17
Mededelingen	2	Interview met Ytje Krol	22
Bestuur en Beleid	4	Voorstellen knipster Frouke Barkhuis	23
Reacties en aanvullingen	5	Alle@@@l digit@@@l 41	24
Naamslijsten XXXV:		Nieuws van de archieven	26
Kerspelliëden Oterdum, 1634	6	Boekenrubriek	28
Nieuwentijd	7	Vragenrubriek	30
Caesar	12	Colofon	32
Tabel keizersneden.	14		